

VI. Tværfakultære centre og eksterne forskningscentre m.v.

Københavns Universitet har atter i år opfordret alle eksterne forskningsinstitutioner med lokaler på universitetet til – i lighed med universitetets egne institutter – at indsende en kort årsberetning til Københavns Universitets Årbog.

Da universitetet meget gerne ser, at dets årbog også afspejler virksomheden som værtsinstitution, er det glædeligt at konstatere den store velvilje, hvormed opfordringen er blevet modtaget.

1. Center for Afrikastudier

Historie:

Center for Afrikastudier er den økonomiske og organisatoriske ramme for et 2-årigt tværfagligt Afrikaområdestudie, der er oprettet ved Københavns Universitet i 1984. Studiet finansieres af Direktoratet for de videregående Uddannelser og af Københavns Universitet.

Studiet sigter imod at uddanne kandidater, der, efter en afsluttet grunduddannelse af 2 års varighed i en lang eller mellemlang videregående uddannelse, agter at arbejde i Afrika eller søger ansættelse i offentlige organer og private virksomheder, der har aktiviteter i relation til Afrika syd for Sahara. Studiet søger derfor at bibringe kandidaterne relevante sproglige færdigheder og en viden om kultur- og samfundsforhold i det moderne Afrika, baseret på resultaterne i den seneste forskning.

Studiet er bygget op med 1. år, hvor der undervises i seks grunddiscipliner, hver i 4 ugentlige timer i et semester. De seks grunddiscipliner er henholdsvis Afrikas geografi, antropologi, og historie i det 19. og 20. århundrede, Afrikas økonomi, afrikansk politik og afrikansk kultur- og sprogforhold. I studiets 2. år undervises der i en række tværfaglige seminarer, bl.a. i »Udviklingsstrategi og -politik i Afrika« og i »Strukturelle og normative udviklingsprocesser i Afrika«, samtidig

med at de studerende udarbejder en tværfaglig projektopgave. Herudover skal de studerende følge undervisning i mindst 2 sprog, der anvendes i Afrika.

Studiet gennemførtes 1. gang i perioden 1984 til 1986, medens 2. studieforløb påbegyndtes i september 1986. I efteråret 1987 er Afrikaområdestudiet blevet evalueret af en af DVU nedsat evalueringskommission. Kommissionens hovedkonklusion var, »at Afrikaområdestudiet bør videreføres med en mere stabil finansieringsform og sikring af et stabilt forskningsmilieu«. Udover indskrevne studerende ved studiet har centrets kursushold løbende været benyttet af universitetets øvrige studerende samt af udefra kommende studerende under enkeltfagsordningen.

Ved centret er der opbygget et mindre bibliotek, der indeholder relevant forskningslitteratur og andre former for information vedrørende Afrika. Såvel bibliotek som de til centret knyttede lærere har betjent eksterne brugere med information vedrørende Afrika syd for Sahara.

Stab:

Det akademiske personale, der har undervist ved centret, er dels fastansatte lærere fra institutter på KU, hvorunder deres forskningsforpligtelse ligger, dels eksterne lektorer og undervisningsassistenter.

VIP:

Professorer: Holger Bernt Hansen (Institut for Kirkehistorie).

Lektorer: Jørgen Peter Christensen (Økonomisk Institut), Allan Findlay (Engelsk Institut), Ole Justesen (Institut for økonomisk Historie), Roger Leys (Institut for Samfundsfag og Forvaltning), Åke Norborg (Institut for Etnologi og Antropologi), Michael Whyte (Institut for Etnologi og Antropologi).

Adjunkter: Thyge Enevoldsen (Geografisk Institut), Peter Strømgard (Geografisk Institut).

Eksterne lektorer: Niels Severin Munk (DANIDA), Jan Ovesen og Margrethe Silberschmidt (Institut for Etnologi og Antropologi).

Universitetsassistenter: Vibe Johnsen, Annemette Kirkegaard, Peter Mutahi.

TAP: Antal årsværk: 1

Overassistent Birgit Kragh (udlånt fra Institut for Økonomisk Historie), bibliotekar Jane Mortensen. Studievejleder: Trunte M. Løssl.

Lokaleforhold:

Centrets adresse er: Kejsergade 2, 2., 1155 København K.

Forskningsvirksomhed:

Med hensyn til forskningsvirksomheden henvises til årsberetninger fra de institutter, der har stillet faste lærerkræfter til rådighed for centret.

Udgivervirksomhed:

I centrets Working Papers serie er udkommet to publikationer i indeværende år: Nr. 1 »Crisis and recentralization: »Indigenous Development« in Eastern Uganda« og nr. 2 »Development in Eastern Uganda«, begge af Michael Whyte, Institut for Etnologi og Antropologi.

Gæster:

Per Hernæs, der er stipendiat fra Norges Almenvitenskapslige Forskningsråd, har været tilknyttet centret hele 1987.

Thyge Enevoldsen

2. EUROTRA-DK

Historie:

EUROTRA-DK er den danske afdeling af EF-Kommissionens maskinoversættelsesprojekt EUROTRA, der er udformet som et decentralt forsknings- og udviklingsprojekt med deltagelse af EF-Kommissionen og forskningsgrupper i de 12 medlemsstater.

Den første, forberedende fase blev for Danmarks vedkommende afsluttet i slutningen af 1984 med undertegnelse af en samarbejdsaftale mellem EF og Danmark og oprettelsen af den danske EUROTRA-gruppe.

Indeværende, anden fase løber frem til 30. juni 1988, hvor der fra dansk side skal foreligge et analysemodul og et genereringsmodul for dansk samt oversættelsesmoduler til dansk fra de andre EF-sprog: engelsk, fransk, græsk, italiensk, nederlandsk, portugisisk, spansk og tysk. Ordbøgerne skal indeholde 2.500 indgange.

Der har fra starten været opereret med 3 faser, og tredje fase forventes officielt vedtaget i løbet af foråret 1988. Den skal løbe fra 1. juli 1988 til 30. juni 1990, og på disse to år skal det lille system fra anden fase på

2.500 ord udvides til en »præ-industriell prototype« med et ordforråd på 20.000 ord.

Der er ikke lagt præcise planer for projektet efter afslutningen af 3. fase, men det er meningen, at der skal udvikles et oversættelsessystem, der kan integreres i EF's oversættelsestjenester som et praktisk hjælpemiddel for oversætterne. Desuden skal systemet løbende udbygges såvel kvalitativt gennem en mere præcis sproglig beskrivelse og inddragen af elementer fra såkaldt kunstig intelligens (implikationer på grundlag af vidensbaser m.v.), som kvantitativt gennem tilføjelse af flere ordbogsindgange og udvidelse af de emneområder, det kan behandle.

Projektet har til huse på KUA og administreres af Københavns Universitet. Projektet er underlagt en styrelse, der har rektor for Københavns Universitet som formand og i øvrigt består af repræsentanter for universitetet, Statens humanistiske Forskningsråd, Handelshøjskolen i København, Forskningsdirektoratet og den daglige leder af forskningsgruppen.

Af maskiner råder projektet over en VAX 750, en HP 825 (en flerbruger minidatamat), en HP 318 (arbejdsstation) og en række IBM PC'ere.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 12.

Lingvister: Poul Andersen (daglig leder), Annelise Bech, Frede Boje, Anna Braasch, Boel Bøggild-Andersen, Hanne Fersøe, Niels Jæger, Sabine Kirchmeier-Andersen, Susanne Nøhr Pedersen, Uffe Sonne Svendsen, Henrik Selsø Sørensen, Ole Tøgeby.

Dataloger/datataingeniører: Anders Nygaard, Carsten Kruse Olsson.

Datalog/lingvist: Eva Nørreslet.

TAP: Antal årsværk: 2.

Fuldmægtig: Annette Hartnack.

Assistent: Lizzi Würtz.

Andre:

Ansæt i jobtilbud: cand.mag. Basile Bouras.

Studentermedhjælp: Marianne Dall, Lise Damsgaard Johansen, Patrizia Paggio.

Tilknyttet projektet uden noget formelt ansættelsesforhold:

Forskningsprofessor Bente Maegaard.

Fratrædt i 1987: Steffen Heger, Hanne Jensen, Bradley Music, Hanne Ruus, Ebbe Spang-Hanssen, Charlotte Toubro (orlov).

Forsknings- og udviklingsvirksomhed:

Arbejdet i gruppen er nogenlunde ligeligt fordelt på forskning og udvikling, uden at der dog kan drages nogen klar skillelinie mellem disse to aktiviteter.

Forskningsvirksomheden består dels i lokalt at be-

skrive dansk grammatik på en måde, der egner sig til at blive implementeret og anvendt til datamaskinbehandling af dansk sprog, dels i – sammen med sproggrupperne i de andre lande – at finde frem til og teste hensigtsmæssige beskrivelsesmodeller for sproglige fænomener, der skal gives en ensartet beskrivelse på tværs af de forskellige sprog.

Udviklingsarbejdet består i at implementere resultaterne af forskningsarbejdet i form af datamaskin grammatikker og ordbøger, der kan anvendes af oversættelsesprogrammet til analyse og generering af danske tekster og til oversættelse til dansk fra de andre sprog. Udviklingsarbejdet fungerer samtidig som en forlængelse af forskningsarbejdet, idet teoriernes holdbarhed her bliver afprøvet i praksis og nye, upåagtede problemer drages frem i lyset.

Med projektets fremadskriden ændrer aktiviteterne gradvis karakter, idet forskningsvirksomheden tenderer mod i højere grad at tackle den del af det sproglige univers, der skal gives en fælles behandling af systemet, nemlig semantikken eller betydningslæren. Ved semantik forstås her ikke kun de enkelte ords betydningskomponenter, der markeres med semantiske træk, f.eks. markeres det, om et ord betegner noget konkret eller noget abstrakt, om det betegner noget menneskeligt o.s.v., men også den betydning, der udtrykkes med grammatiske former, f.eks. udtrykkes en fremtidig handling på engelsk normalt med futurum af verbet, mens den på dansk ofte udtrykkes med præsens.

Samtidig sker der det, at udviklingsarbejdet kommer til at spille en større rolle, efterhånden som forskningsarbejdet producerer resultater, der kan implementeres. En anden væsentlig forudsætning for udviklingsarbejdet er programmeludviklingen, der imidlertid selv forudsætter, at projektet først definerer, hvilke krav det ønsker programmellet skal opfylde, og som derfor nødvendigvis må foregå sideløbende med det øvrige arbejde.

I løbet af 1987 skiftede projektet til en ny programmelversion, og der var en ret stor udskiftning af medarbejdere i den danske gruppe. Herved kom 1987 til at fungere som en slags ny start. Med udgangspunkt i forskningsresultaterne og erfaringerne fra de to forudgående år opbyggedes et dansk analysemodul, baseret på den danske grammatiker Paul Diderichsens sætningsskema for dansk. Dette modul kan klare de fleste syntaktiske fænomener inden for den enkelte sætning. Hvad der mangler i beskrivelsen af dansk er en semantisk beskrivelse, som der som nævnt forskes i sammen med de andre sproggrupper, og en morfologisk beskrivelse, hvor der har været gjort nogle forsøg tidligere, men hvor vi bl.a. har savnet et effektivt programmel til udviklingsarbejdet. Dansk generering er der endnu ikke blevet arbejdet meget med, men det ventes, at analysemodulet i vid udstrækning kan genbruges til generering.

I transfermodulerne finder den egentlige oversættelse sted fra et analyseresultat på et sprog til en tilsvarende beskrivelse på et andet sprog, der danner grundlag for generering af en tekst. Transferarbejdet har hovedsagelig bestået i skrivning af to-sprogede datamaskin ordbøger, hvor der nu foreligger ordbøger til dansk fra engelsk, fransk, nederlandsk og tysk med et ordforråd på 1000-2000 ord pr. ordbog. Disse ordbøger skal stadig udvides frem til afslutningen af 2. fase pr. 30. juni, men hovedarbejdet bliver at teste oversættelser, hvilket først kan ske, når vi, formodentlig i februar-marts 1988, modtager analyseresultater i den nye programmelversion fra de andre sproggrupper. Desuden skal der udarbejdes transfermoduler for de sidste tre sprog: italiensk, spansk og portugisisk.

Udover det lokale sproggruppearbejde har gruppen også været stærkt involveret i centralt EUROTRA-arbejde. Bente Maegaard har siden begyndelsen af 1986 været formand for Liaison Group, der består af en repræsentant for hver sproggruppe samt en repræsentant for EF-Kommissionen, og som koordinerer arbejdet i sproggrupperne. Flere medlemmer af EUROTRA-DK har under en særlig kontrakt deltaget i design og udvikling af programmellet, der er fælles for alle sproggrupper, og hvor der som nævnt i 1987 blev lanceret en ny version, der bedre egner sig til projektets specifikke formål.

Formidling:

EUROTRA-DK har været repræsenteret med foredrag på følgende konferencer:

- 1.4-3.4 Association of Computational Linguistics, European Chapter (København). Konferencen var arrangeret af Bente Maegaard.
- 1.6.-3.6. Association for Literary and Linguistic Computing (Gøteborg), hvor Bente Maegaard holdt foredrag.
- 17.8-21.8. AILA-8th World Congress of Applied Linguistics (Sydney), hvor Poul Andersen og Annelise Bech holdt foredrag (støttet af SHF).
- 8.9. Second World Basque Conference, Artificial Intelligence (San Sebastian, Spanien), hvor Bente Maegaard holdt foredrag.
- 2.11.-4.11. Nordiske Datalogvistikdage (København), hvor Poul Andersen, Annelise Bech, Frede Bøje og Ole Tøgeby holdt foredrag.

Desuden har gruppen været repræsenteret uden foredrag ved flere andre konferencer. Gruppen har deltaget i flere mindre arrangementer og adskillige møder og workshops i EUROTRA-regi, og den har selv været vært for flere EUROTRA-møder.

EUROTRA-DK har holdt to velbesøgte åbenthusarrangementer: 4.6. specielt for interesserede kandi-

dater i forbindelse med en ny ansættelsesrunde. 3.11. for deltagere i Nordiske Datalingvistikdage.

3 studerende fra datamatisk lingvistik har skrevet deres afsluttende projektopgave på EUROTRA-DK.

I øvrigt har EUROTRA-DK haft mange gæster i årets løb: medarbejdere fra andre EUROTRA-grupper, gæster ved Københavns Universitet og gymnasieklasser, der som led i edb-undervisningen har fået en orientering om maskinoversættelse.

Der er skrevet artikler til fagblade (Datatid, Nordisk Datanytt, Dataposten) og givet interviews til populariserende artikler i bl.a. EF-avisen, HK-korrespondent, Børsens Nyhedsmagasin, Ud & Se.

Rapporter:

S. Heger, H. Selsøe Sørensen: Improvement of IS, F-DK test, 9 s. tekst + 35 s bilag, januar.

A. Bech: Feature =>Structure translation in generation. Preposition and Determiners, 6 s., januar.

C. Toubro, B. Maegaard: Linguistic coverage in the second cycle of the second phase, 15 s., februar.

P. Andersen et al: Report on Danish implementation work 1st November 1986-13th March 1987. Danish analysis & generation, Transfer GB->DK & D->DK, 18 s. tekst + 29 bilag, marts.

A. Bech: Generators in the E-Framework, i Framework-Engineering Group Report, s. 9-18, april.

A. Bech: Translators in the E-Framework, i Framework-Engineering Group Report, s. 2-9, april.

S. Heger: A description of the NP specifier system and a number of examples from the Danish Corpus, 14 s., april.

S. Heger: A working definition of determination phenomena, 4 s., april.

F. Boje: Inventory: Semi-Fixed Idioms, 4 s., april.

C. Toubro: Inventory: Parenthetical expressions, appositions, 6 s., april.

H. Fersøe, C. Toubro: Inventory: Extraposition and other stylistic movement, 6 s., april.

H. Fersøe, C. Toubro: Inventory: Non-stylistic movement, 7 s., april.

F. Boje, H. Fersøe: Inventory: Discontinuities, 4 s., april.

P. Andersen: Inventory: Comparatives, 3 s., april.

P. Andersen: Inventory: Imperatives, 1 s., april.

O. Tøgeby, A. Hartnack: Inventory: Ellipsis outside Comparatives and coordinate Structures, 1 s., april.

F. Boje: Inventory: Semi-fixed Idioms, 4 s., april.

O. Tøgeby, A. Hartnack: Inventory: Interactions between Phenomena, 5 s., april.

C. Toubro, B. Maegaard: Linguistic coverage in the second cycle of the second phase. Revised version, 18 s., april.

P. Andersen, C. Toubro: Filled out assessment sheet from EUROTRA-DK, 10 s., april.

A. Hartnack, P. Andersen, H. Ruus: Activity Report

from EUROTRA-DK, 1. Nov. 1986-31. Jan. 1987, 3 s., april.

F. Boje, H. Fersøe: Feedback on coordination document 1, 3 s., april.

H. Selsøe Sørensen, C. Toubro: Research on Modality, 22 s., maj.

F. Boje, B. Bøggild-Andersen: Feedback on genitives, possessives and related constructions, 6 s., maj.

B. Maegaard: (red.): Framework Engineering Report, 27 s., juni.

H. Selsøe Sørensen: Subject fields, 7 s., juni.

P. Andersen, M. Dall, A. Hartnack, S. Kirchmeier-Andersen, F. Boje, S. Nøhr Pedersen, H. Selsøe Sørensen: Report on Danish implementation work 16th March 1987-30th June 1987. Danish Generation, Transfer F->DK & NL->DK, 12 s. tekst + bilag, juni.

A. Bech: Userguide to the E-prototype, 30 s., juni.

A. Bech, A. Nygaard: Experiences with the E-Prototype, 3 s., juli.

A. Hartnack, P. Andersen, M. Dall: Activity Report from EUROTRA-DK, 1st February 1987-31st May 1987, 4 s., august.

A. Hartnack, O. Tøgeby: Time experiment - analysis of Danish sentences, 18 s., august.

A. Bech: A Discussion of the Division of Labour between Translators and Generators in the E-Framework, 13 s., september.

A. Bech, A. Nygaard: Feature to Structure Changes in the Generator, 5 s., september.

A. Bech, A. Nygaard: Consolidation and the Application of Feature Rules, 3 s., september.

A. Bech, A. Nygaard: A Strategy for Coping with Ordering Problems, 8 s., september.

H. Selsøe Sørensen: Modality, 17 s., september.

A. Bech, A. Nygaard: Some Comments on »Rewriting English Modules into the Mu2E Formalism« by J. Lindop, N. Underwood and L. Hammond, 5 s., oktober.

F. Boje: Feedback on focus, 3 s., oktober.

P. Andersen, B. Bøggild-Andersen, F. Boje, H. Fersøe, N. Jæger, S. Kirchmeier-Andersen, H. Selsøe Sørensen, O. Tøgeby: Report on Danish implementation work 1st June-30th November 1987. Danish Analysis in MU2E. Transfer GR->DK, 14 s. tekst + 13 bilag, december.

A. Bech, D. Maas: Userguide to the E-Framework, 37 s., december.

A. Braasch et al: Survey of available lexicographical resources, 3 s. tekst + 18 skemaer, december.

Poul Andersen

3. Center for Freds- og Konfliktforskning

Baggrund:

Centret blev oprettet i 1984 i tilknytning til Københavns Universitet, men med selvstændigt budget og egen styrelse, og det skal ifølge folketingsbeslutning initiere og fremme freds- og konfliktforskning i Danmark. Det har til huse i universitetets ejendom, Vandkunsten 5, og får også i andre henseender faciliteter og ydelser stillet til rådighed af universitetet.

I maj 1987 besluttede Folketingets finansudvalg og udvalg for videnskabelig forskning at videreføre centret, foreløbigt for en tre-årig periode.

Centrets bestyrelse bestod i 1987 af lektor Anders Boserup (KU), direktør Asbjørn Eide (Institut for Menneskerettigheder, Oslo), lektor Hans-Henrik Holm (ÅU), institutleder Andreas Jørgensen (SUC) (formand), cand.mag. Bjørn Møller, rektor Ove Nathan (som repræsentant for KU) og cand.phil. Ole Wæver (fra 11.3.87). Bestyrelsens mandat blev på grund af besættelsesproceduren for den opslåede centerlederstilling forlænget udover den oprindelige periode, foreløbigt til 31.12.87.

Som konsekvens af den manglende besættelse af centerlederstillingen er også andre stillinger ubesatte eller kun midlertidigt besat.

I overensstemmelse med centrets mandat koncentrerer forskningen sig om to projektområder:

1. Ikke-offensivt forsvar i Europa.
2. Ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed.

Centret udgiver kvartalstidsskriftet »Krig og Fred«, som imidlertid har været stillet i bero siden sommeren 1987, samt et engelsksproget newsletter, »Non-Offensive Defence«, der i 1987 er udkommet med 2 numre plus en bibliografi.

Centret yder bevillinger til enkeltforskere og institutioner til fremme af freds- og konfliktforskning i Danmark. I 1987 bevilgedes til dette formål ialt kr. 1.370.024,-.

Stab:

Forskningsmedarbejdere: Cand.mag. Per Clausen (indtil 1/8-87), M.Sc. Ninel Danos (1/7-87-31/12-87, med arbejdssted Frankfurt Universitet), prof.dr. Egbert Jahn (indtil 10/9-87), cand.phil. Pierre Lemaître, cand.mag. Bjørn Møller, oberstløjtnant P. Ø. Nielsen (pens.) (på deltid), M.Litt. Oxon Elzbieta Tromer (fra 1/7-87), cand.phil. Ole Wæver.

Lektor Anders Boserup (udlånt fra Sociologisk Institut, KU) har ledet projektet »ikke-offensivt forsvar i Europa«. Professor Egbert Jahn har ledet projektet »ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed« indtil 1/9-87.

Cand.scient.soc. Ole Bernild har været tilknyttet som stipendiat med arbejdssted på centret, men med eget projekt (Sea power og naval strategi).

Redaktion: Journalist Jørgen Dragsdahl (indtil 1/4-87), journalist Klavs Birkholm (periodevis ansættelse).

Sekretariat: Overassistent Gerd Illum (indtil 31/3-87), overassistent Grete Bille-Paulsen (fra 1/4-87).

Studentermedhjælpere på deltid: Poul Holm Andreasen, Frank Ewald, Karsten Ole Knudsen (indtil 28/2-87), Peter Michael Nielsen.

Forskningsvirksomhed:

1. Ikke-offensivt forsvar i Europa

Ved et ikke-offensivt forsvar forstås et militært apparat, der i kraft af udrustning, uddannelse, logistik og doktrin er således opbygget, at helheden er tydeligt uegnet til angreb, men samtidig udgør et overbevisende konventionelt forsvar. Kernevåben kan i denne sammenhæng højst indgå som afskrækkelse mod kernevåbenangreb. Om ikke-offensivt forsvar bruges betegnelser som »defensivt forsvar«, »ikke-provokerende forsvar«, »ikke-truende forsvar« m.fl.

Formålet med et ikke-offensivt forsvar er at skabe mere stabile militære forhold gennem en indretning af styrkerne (helst på begge sider), så de er velegnede til forsvar, men uegnede til angreb og derigennem skabe grundlag for gensidig tillid og bedre muligheder for afspænding og nedrustning.

Projektets opgave er at videreudvikle og analysere ideen om ikke-offensivt forsvar, at overveje de mulige udformninger det kunne have, og at bidrage til vurderingen af dets ønskelighed og gennemførlighed i en europæisk sammenhæng.

I 1987 har arbejdet især koncentreret sig om analysen af, hvordan forskellige modeller for ikke-offensivt forsvar eventuelt ville kunne tilpasses til de særlige vilkår i det danske område, til de typer af trusler der normalt regnes med, og til Danmarks allianceforhold, herunder sammenhængen med forsvaret i Centraleuropa. Særlig vægt lægges på spørgsmålet om sammenhængen mellem sø-, land- og luftforsvar og på problemerne vedrørende ikke-offensivt søforsvar i snævre havområder.

Den seneste internationale udvikling har bevirket, at spørgsmålet om fælles aftaler om en mere defensiv indretning af styrkerne på begge sider i Europa nu overvejes som en realistisk mulighed. Det kunne dreje sig om en kombination af nedskæring og tilbagetrækning af de mest angrebsegne styrker og delvis omlægning i mere defensiv retning. På den baggrund orienteres projektarbejdet i stigende grad mod analysen af sådanne gensidige arrangementer (betingelser for militær stabilitet, politisk acceptabilitet o.s.v.).

Der har været stor offentlig og international interesse for projektets emne. Medarbejderne har derfor haft en omfattende foredrags- og mødevirksomhed i ind- og udland, ligesom man jævnligt diskuterer emnet

med gæster på centret. Hertil kommer centrets newsletter »Non-Offensive Defence«.

(Anders Boserup, Per Clausen, Bjørn Møller, P. Ø. Nielsen samt Poul Holm Andreasen og Klavs Birkholm).

2. Ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed

Staters sikkerhed forbindes almindeligvis med militærmagt. Men bag en given militærpolitik ligger der en række ikke-militære opfattelser. Opfattelser af, hvem der er ens fjender, hvem der er ens allierede, karakteren af ens eget – såvel som modstanderens samfund, hvilke midler, der fremmer – og hvilke der modarbejder statens sikkerhed m.m. Disse forestillinger bunder i staters og befolkningsgrupperes forskellige geografiske placering og størrelse, forskellig historisk-kulturel baggrund og samfundssystem.

I efterkrigstidens Europa er disse forestillinger i meget høj grad knyttet til Øst-Vest konflikten. Projektet anser fem problemområder for særligt relevante for studiet af europæisk sikkerhed. For det første at beskrive udviklingen af europæisk sikkerhed og usikkerhed inden for det internationale system i tiden efter Den Anden Verdenskrig. Formålet er at identificere de problemer, europæisk sikkerhedspolitik sandsynligvis vil stå overfor i de kommende år. For det andet at undersøge relationerne mellem de enkelte landes indre sikkerhed, den nationale sikkerhed og international sikkerhed; relationerne mellem sikkerhed og fred samt de erfaringer, der hidtil har været med at opstille regler for ikke-militære løsninger på internationale konflikter. For det tredje at undersøge konkret hvilke sikkerhedspolitiske opfattelser forskellige europæiske regeringer, oppositionspartier, organisationer og eksperter har – såvel i Øst som i Vest. For det fjerde at sammenligne disse opfattelser med henblik på at vurdere deres forenelighed. Endelig at opstille sikkerhedspolitiske muligheder, som de politiske kræfter i Europa eventuelt kan benytte sig af.

Projektets analyse af den sikkerheds- og usikkerhedspolitiske situation i Europa foregår parallelt på to planer. Arbejdet på det ene plan sker med henblik på at opstille en teoretisk ramme for projektet. På dette plan analyseres teorier om national og international politik, herunder teorier om sikkerhed og fred. Endvidere analyseres forskellige opfattelser af, hvad begrebet »Europa« dækker, hvad der ligger i begrebene »sikkerhed«, »ikke-militære aspekter« etc.

På det andet plan analyseres centrale sikkerhedsopfattelser i NATO og Warszawapagten og i de enkelte medlemslande. Denne analyse tager udgangspunkt i disse landes selvforståelse og egne præmisser. Ligeledes søges de politisk-økonomiske og historisk-kulturelle forhold, der er bærende af sikkerhedsopfattelserne, identificeret. »Centrale sikkerhedsopfattelser« er dels blevet defineret ud fra, om de pågældende opfattelser har stor vægt i Europa i dag, dels ud fra, om der er

elementer af nytænkning, der sandsynligvis vil få stor betydning i fremtiden. På grundlag af disse kriterier er det blevet besluttet at analysere sikkerhedsopfattelser i Forbundsrepublikken Tyskland, Danmark, Sovjetunionen, Ungarn og Polen.

Projektet søger desuden, bl.a. ved eksterne bevilninger, seminarer og konferencer, også at holde sig orienteret om udviklingen i sikkerhedstænkningen og den underliggende politisk-økonomiske udvikling i andre lande. Det gælder især Frankrig, England, de øvrige skandinaviske lande, DDR og USA, samt på organisationsplan, NATO, Warszawapagten, EF og COMECON.

Det teoretiske arbejde er i 1987 blevet sammenfattet i publikationen: Egbert Jahn, Pierre Lemaitre, Ole Wæver: »European Security – Problems of Research on Non-military Aspects« samt i artiklen af samme forfattere med titlen: »Conflict Analysis and Conflict Continuation. Understanding the European Security Configuration by Concepts of Security« (Jf. publikationslisten).

De teoretiske aspekter af europæisk sikkerhed og de forskellige nationale perspektiver herpå blev diskuteret på konferencen »European Security – Various National Viewpoints on Non-military Aspects«. Konferencen, der var arrangeret af projektet, havde deltagere fra 17 europæiske lande, socialistiske såvel som ikke-socialistiske. Oplæggene, der blev produceret til konferencen, samt en sammenfatning af diskussionerne vil senere blive publiceret (På projektet har arbejdet: M.Sc. Ninel Damos (1.7.-31.12.87), Professor Egbert Jahn (indtil 10.9.87), Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer (fra 1.7.87) og Ole Wæver).

3. Forskningsbevillinger:

Centret har i 1987 ydet tilskud til nedennævnte større forskningsprojekter, der gennemføres uden for centret (en fuldstændig fortegnelse kan rekvireres):

Forholdet mellem udviklingen/nyformuleringen i sovjetisk udenrigspolitik og det sovjetiske militær (Palle Andersen, SUC).

Sea power og Naval strategi (Ole Bernild, KU).

Socialdemokratiets atomvåbenpolitik (Erik Boel, ÅU).

Sikkerhedspolitikken og demokratiet (Jørgen Christensen, ÅU).

Mediernes dækning af de freds-, forsvars- og sikkerhedspolitiske stofområder (pilotprojekt) (Arne Notkin og Dan Larsen, Danmarks Journalisthøjskole).

Nye center-nation alliancer i lyset af den østasiatiske udfordring (Jacques Hersh, ÅUC).

Det franske socialistpartis sikkerheds- og forsvarspolitik (Ulla Holm).

Befolkningens bevidsthed om krig og fred (Bo Jacobsen, KU).

Vesteuropas østpolitik (Knud Erik Jørgensen, ÅU).

Forbundsrepublikken Tysklands sikkerhedspolitik med særligt henblik på perioden 1982-87 (Morten Kelstrup, KU).

CSCE-processen set i sikkerhedsregime-teoretisk perspektiv (Peter Michael Nielsen, KU).

Virkningen af international spænding på sandsynligheden for utilsigtet atomkrig (Ib Damgaard Petersen, KU, og Paul Smoker, University of Lancaster).

Kontinuitet og forandring i forholdet mellem Sovjetunionen og Østeuropa (Mette Skak, ÅU).

Fredsbevægelserne og den politiske udvikling (Judith Winther).

De britiske minelægninger i de indre danske farvande og deres konsekvenser for den svenske, tyske og danske skibsfart 1940-45 (Frank Weber).

Forelæsninger:

Centret arrangerer lejlighedsvis forelæsninger, dels ved egne medarbejdere, dels ved inviterede forskere.

Projektet »Ikke-offensivt forsvar i Europa« arrangerede således i 1987 en forelæsningsrække om ikke-offensivt forsvar (Poul Andreasen, Anders Boserup, Per Clausen, J. J. Graabæk, Bjørn Møller).

Endvidere har forelæsninger været holdt af: Dr. Dietrich Fischer, Princeton University, Dr. Paul Smoker, University of Lancaster, og Dr. Summan Khanna, New Delhi University.

Derudover har en række forskere m.fl. fra ind- og udland besøgt centret mere uformelt for samtaler med centrets medarbejdere.

Afholdte konferencer:

»Fredsforskningen i Danmark«, 22.-23.2.87, Christiansborg og Københavns Universitet.

»European Security: Various National Viewpoints on Non-military Aspects of European Security«. Scheffergården, København, 25.-27.9.1987.

Deltagelse i konferencer:

09.-11.01.: Nordisk Sommeruniversitetets Europakreds, vintersymposium, Oslo (Ole Wæver).

09.02.: »Alternative Defense Working Group«, Institute for Defense and Disarmament Studies, Brookline, Mass., USA (Bjørn Møller).

14.-16.02.: »International Peace Forum«, Moscow, 14-16 February 1987 (Anders Boserup, Egbert Jahn).

10.-12.04.: »Briefing on new political and defence thinking in Western Europe«, Bonn, 10-12 April 1987. Foredrag om »Concepts of a Defence of Western Europe which Specializes on the Defensive« (Anders Boserup).

09.-11.04.: »Disarmament and Development: The Political and Moral Implications of Neutrality in Europe«, Centre for Peace and Conflict Research, Irish School of Ecumenics, Dublin (Bjørn Møller).

08.-10.05.: Østersøpolitik«, Mariehamn, Ålandsøerne (Ole Bernild, Ole Wæver).

18.-20.05.: East-West workshop on defensive defence and reasonable sufficiency, Moskva (Anders Boserup).

23.-26.05.: »49th PUGWASH symposium on »Common Security in Europe«. Mragowo, Polen (Anders Boserup, Pierre Lemaitre).

02.-04.06.: »The Interrelationship of Bilateral and Multilateral Disarmament Negotiations«, Baku, USSR, 2-4 June, 1987 (arr. UN Institute for Disarmament Research and Institute of World Economics and International Relations) (Anders Boserup).

09.-18.06.: Nordisk Forskerkursus om »Sovjetisk Udenrigspolitik«, Sigtuna, Sverige (Pierre Lemaitre).

10.-13.06.: »Outside the Nuclear Club: Options for Non-nuclear Powers«, York University, Toronto, Canada. Foredrag om »Alternative Defence Strategies« og »Conventional Arms Control in Europe« (Anders Boserup).

26.07.-07.08.: US/European Summer School 1987: Global Security and Arms Control. University of Sussex. Foredrag om »Deterrence Theory« (Anders Boserup).

01.-08.08.: Nordisk Sommeruniversitetets Europakreds, Sommersession, Hvanneri, Island (Ole Wæver).

17.-20.08.: »Towards a Comparative Analysis of Peace Movements«, IPRA, Lund, Sverige (Ole Wæver).

22.-23.08.: »Udfordringer for nordisk sikkerhed«, Nordisk Forum for Sikkerhedspolitik, Oslo (Ole Wæver).

27.-29.08.: »Europa i opbrud – Europa under forandring«, Sydjysk Universitetscenter, Rømø (Egbert Jahn, Peter Michael Nielsen, Elzbieta Tromer, Ole Wæver, Pierre Lemaitre).

28.-30.08.: »Fred och Förtroende«, Godby, Åland (arr. Nordiske Samarbejdskomite) Foredrag om »Ikke-offensivt forsvar som led i tillidsskabelse mellem Øst og Vest« (Anders Boserup).

01.-06.09.: »From Confrontation to Rapprochement: 30 anniversary of Pugwash«, 37th Pugwash Conference, Gmunden,

- Østrig (Anders Boserup, J. J. Graabæk, Elzbieta Tromer).
- 07.-09.09.: 4. Arbeitstagung der Arbeitsgruppe Friedensforschung und Europäische Sicherheitspolitik (AFES), Mossbach-Necharelz (BRD) (Bjørn Møller).
- 18.-20.09.: »European Security and Non-offensive Defence«, Varna, Bulgarien (Bjørn Møller).
- 25.-26.09.: »From Arms Race to Disarmament«, Stockholm, September 25-26 (arr. Svenska Ingeniörer Mot Kärnvapen). Foredrag om Non-Provocative Defence (Anders Boserup).
- 01.-04.10.: »6th Workshop of the Pugwash Study Group on Conventional Forces in Europe« (Anders Boserup, J. J. Graabæk).
- 17.-20.11.: »Østersølandenes bidrag til europæisk sikkerhed og samarbejde«, Szczecin Universitet (Bjørn Møller, Elzbieta Tromer, Ole Wæver).
- 20.11.: »Frieden und Sozialer Fortschritt heute«, Humbolt Universität, Berlin, DDR (Bjørn Møller).
- 04.-06.12.: »Peace Movements – Challenges and Chances of Europe«. Polish Peace Committee and Polish Peace Council. Warszawa (Poul H. Andreasen, Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer).
- Studieophold:*
- 21.11.-03.12.: Polen (Warszawa, Krakow og Szczecin). Samtaler med polske samfundsforskere og embedsmænd i det polske udenrigsministerium. Brug af biblioteket ved Polish Institute for International Affairs (PISM) (Elzbieta Tromer).
- 05.01.-17.01.: Ungarn (Budapest). Studieophold ved det Ungarske Institut for internationale Studier. Samtaler med instituttets forskere samt forskere ved universiteterne, det ungarske fredsforskningsinstitut og i kommunistpartiet. Samtaler med ambassadører og embedsmænd i udenrigsministeriet (Pierre Lemaitre)
- Publikationer:*
- Robert Neild & Anders Boserup: »Beyond an INF-Agreement. A New Approach to Non-nuclear Forces«. World Policy Journal, Fall 1987.
- Anders Boserup: »Angriberen er sårbar«, Krig og Fred, nr. 3, 1987.
- Anders Boserup: »Forsvarets udformning«, Krig og Fred, nr. 3, 1987.
- Egbert Jahn: »Entspannung und Kooperation«. I: Jörg Callies et al. (red), Praxis der Umwelt- und Friedensziehung, bind 1, Düsseldorf, 1987.
- Egbert Jahn, Pierre Lemaitre & Ole Wæver: »Conflict Analysis and Conflict Continuation: Understanding the European Security Configuration by Concepts of Security«, kommer i: Chadwick Alger (red), Proceedings of the XIth General Conference of the International Peace Research Association.
- Pierre Lemaitre: »Ungarn: Sikkerhedspolitik, Sikkerhedspolitik tænkning og Socialismemodell«. Kapitel til Jens Jørgen Jensen (red.): Europa i Opbrud – Europa under Forandring (Esbjerg, udkommer i 1988).
- Bjørn Møller: »The Need for an Alternative NATO Strategy« i: Journal of Peace Research, nr. 1, 1987.
- Bjørn Møller: »Ikke-førstebrug af atomvåben og ikke-offensivt forsvar« i: H. Sørensen (red.): Sådan skal Danmark forsvares, Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København 1987.
- Bjørn Møller: »Ti påstande – ti svar« i Krig og Fred, nr. 3, 1987.
- Bjørn Møller: »Forskningen blomstrer frem overalt«, Krig og Fred, 1986-87, nr. 3.
- Bjørn Møller: Udvidet luftforsvar – europæisk forsvarsinitiativ. En analyse af NATOs planer om et taktisk missilforsvar. Manuskript, oktober 1987.
- Ole Wæver: »Finsk Forskning i Fragmentation« – review-essay i Rauhantutkimus (Den finske Fredsforskerforenings Tidsskrift), 1987/1, s. 98-122.
- Ole Wæver: »Spekulationer over Vesttyskland, Sikkerhed samt Øst og Vest«. Oplæg til Nordisk Sommeruniversitetets sommersession på Island, august 1987 – optrykt i Intern Bulletin, nr. 3.
- Ole Wæver: »Sømiliterare udviklinger og nordisk sikkerhed«. (Foredrag i Århus, maj 1987). I: Ekstra-posten, nr. 13, 1987, s. 4-12.
- Ole Wæver: »Danmark – Jokeren«. I: J. Winther (red.): Hvem behersker havene?, København, 1987, s. 46-50.
- Ole Wæver: »Hvordan skal Danmark forsvares politisk? De langsigtede perspektiver af dansk forsvarspolitik«. I: H. Sørensen (red.): »Sådan skal Danmark forsvares« Nyt fra Samfundsvidenskaberne, København 1987.
- Ole Wæver: »Sikkerhedsfigurer i vesttysk debat, 1983-1987«, til udgivelse i Jens Jørgen Jensen (red.): Europa i opbrud, Esbjerg 1988.
- Ole Wæver: »Afspænding Hvorfra« i Krig og Fred, 1986-87, nr. 2, s. 25-29.
- Publikationer udgivet af Centret:*
- Forskningsrapporter:*
- Egbert Jahn, Pierre Lemaitre og Ole Wæver: »European Security: Problems of research on Non-military Aspects« Copenhagen Papers 1.
- Arbejds-papirer:*
- 1987/1: Anders Boserup: Two Papers on Maritime Defence.

1987/2: Bjørn Møller: Disengagement and Non-offensive Defence in Europe.

1987/3: Bjørn Møller: A Non-offensive Maritime Strategy for the Nordic Area – some Preliminary Ideas.

1987/4: Per Clausen: Trusselbilledet og principperne for ikke-offensivt forsvar.

1987/5: Bjørn Møller: Common Security and Military Posture.

Konferencepapirer:

Poul H. Andreasen: »Non-Offensive Defence. Strategy and Politics in the Nuclear Age«. Conference on »Peace Movement – Challenges and Chances of Europe«, Warszawa, 4.-6.12.

Klavs Birkholm: »European Peace Movement and SDI«. Foredrag for IFLRY-seminar i Aalgaard, 12.-15.2.

Klavs Birkholm: »NATO, Warszawapagten og defensivt forsvar – en mulighed for nedrustning?« Til seminar i Freds- og sikkerhedspolitisk Selskab, 3.5.

Anders Boserup: »Mutual Reduction of Offensive Capabilities: the key to disarmament and security in Europe. International Forum of Scientists«, Moskva, 14-16.2.

Anders Boserup: »Air Power and Mutual Defensive Superiority – problems and possibilities«. Pugwash Study Group Conventional Forces in Europe (Sixth Workshop), Altamura (Italien), 1-4.10.

Anders Boserup & J. J. Graabæk: »Some Speculations about Neutralization of Air Power in Europe«. Pugwash Study Group Conventional Forces in Europe (Sixth Workshop), Altamura (Italien), 1-4.10.

Anders Boserup: »Defensive Potential of Video Guided Drones«. Pugwash Study Group Conventional Forces in Europe (Sixth Workshop) Altamura (Italien), 1-4.10.

J. J. Graabæk: »Some Considerations about Future Warfare and Shock Absorbing Zones« Pugwash Study Group Conventional Forces in Europe (Sixth Workshop), Altamura (Italien), 1-4.10.

Pierre Lemaitre: »An Aspect of Mutual Security. – War in Europe and Modern Methods of Production«. Arbejdspapir til PUGWASH symposium i Mragowo, 23.-26.5.

Pierre Lemaitre: »Stalinperiodens teori om international politik«. Arbejdspapir til Nordisk Forskerkursus i Sigtuna, 9.-18.6.

Pierre Lemaitre: »Hungarian Concepts of Security Policy and the Security Policy of Hungary«. Arbejdspapir til centrets konference i København 25.-27.9.

Pierre Lemaitre: »Duble Zero and the Prospects for European Security«. Arbejdspapir til konference i Warszawa 4.-6.12.

Bjørn Møller: »A Non-offensive Maritime Strategy for the Nordic Area – Some Preliminary Ideas«, fremlagt ved Symposium i Brookline, Mass., 9.2.

Bjørn Møller: »Disengagement and Non-Offensive Defence. The Role of and Prospects of Cooperation Between Neutral and »Semi-Aligned« Countries – With a special Emphasis on Weapons Procurement«, fremlagt i Irish School of Ecumenics, Dublin 9.-11.4.

Bjørn Møller: »Die dänische Debatte über defensive Verteidigung«, fremlagt i Mosback-Neckarelz, 7.-9.9.

Bjørn Møller: »Krisenstabilität und defensive Verteidigung«, fremlagt i Mosback-Neckarelz, 7.-9.9.

Bjørn Møller: »Common Security and Military Posture«, fremlagt i Varna 18.-20.9.

Bjørn Møller: »Current and Alternative Trends in the Military Confrontation in the Baltic Area – With a Special Emphasis on Naval Forces«, fremlagt i Szczecin 17.-20.11.

Bjørn Møller: »Paradigmenwechsel, Gemeinsame Sicherheit und Defensive Verteidigung«, fremlagt i Berlin, DDR, 20.11.

Ole Wæver: »Politics of Movement: A Contribution to Political Theory in and on Peace Movement«. Fremlagt til IPRA-studiegruppens konference i Lund, 17.-20.8.

Ole Wæver: »Tillidsskabende tiltag og rustningskontrol i nordområderne«. Tillæg ved Nordisk Forum for Sikkerhed, konference i Oslo 22.-23.8.

Ole Wæver: »Sikkerhedsfigurer i vesttysk debat, 1983-1987«, fremlagt til konferencen Europa i opbrud, Rømø, 27.-29.8.

Ole Wæver: »Concepts of Détente and Change in the Federal Republic of Germany«. Til centrets konference i København 25.-27.9.

Ole Wæver: »The Interplay of Some Regional and Subregional Dynamics of Security: The Case of Europe, the Baltic Area and »The North« in the 1980es«. Præsenteret for konference i Szczecin 17.-20.11.

Arbejdspapirer til intern diskussion:

Poul H. Andreasen: »Det leninistiske materiebegreb«. Juli 1987.

Klavs Birkholm: »Staten, samfundet og krigen hos Boserup«. Februar 1987.

Klavs Birkholm: »Aristoteles om demokrati«. Marts 1987.

Klavs Birkholm: »NUL-NUL-og derefter...«, 10.10.87. »Efter topmødet: NATO på vej mod ny dobbelt-beslutning?«, 23.11.87. »NATOs øverstkommanderende: kamp til døden«, 30.11.87, »Traktaten«, 30.11.87, »NATO efter Washington«, 3.12.87, »Striden i NATO eskaleres«, 9.12.87, og »Dagsordenen for 1988«, 22.12.87.

Anders Boserup: »Unilateral and Bilateral Approaches to Mutual Defensive Superiority. A Note on the Interplay of Stationary and Mobile Forces along an Extended Front«. Maj 1987.

Større artikler i dagblade o.l.:

Anders Boserup: »The Best Form Of Defence Is A Real Defence«, Los Angeles Times/International Herald Tribune, 10.7.87.

Anders Boserup: »Gensidig reduktion af offensiv kapacitet: Nøglen til nedrustning og sikkerhed i Europa«, Information, 13.3.87.

Bjørn Møller: »Kritisk ide har måske også en fremtid i Warszawa-pagten«, Information, 23.1.87.

Bjørn Møller: »En ny trussel«, Aktuelt, 19.3.87.

Bjørn Møller: »De tre søjler i fredskampen«, Socialistisk Weekend, 3.4.87.

Bjørn Møller: »Rådet for Forsvarspolitiske vurderinger«, Information, 14.10.87.

Bjørn Møller: »Konventionelle våben«, Berlingske Tidende, 20.10.87.

Elzbieta Tromer: »Rejsen til Polen var et led i en større polsk plan. Jaruzelski-styret har hårdt brug for støtte«, Politiken, 11.11.87.

Elzbieta Tromer: »Det ene gavner også det andet. To mål i polsk fredspolitik«, Politiken, 18.12.87.

Grete Bille-Paulsen

4. Det danske Sprog- og Litteraturselskabs Ordbøger

4.a Gammeldansk Ordbog

Historie:

1952: Indsamling af materiale til Gammeldansk Ordbog (en ordbog over sproget i middelalderen) påbegyndtes. 1975: Gammeldansk Ordbog fik til huse i Københavns Universitets Institut for Navneforskning, Rosenborggade 15. 1977: Ved Institut for Navneforsknings udflytning til KUA fik Gammeldansk Ordbog egne kontorer på instituttet.

1985: I forbindelse med Supplement til Ordbog over det danske Sprogs flytning til KUA har Gammeldansk Ordbog fået stillet yderligere plads til rådighed.

Stab:

Redaktører: Antal årsværk: 2,25.

Ebba Hjorth, Bente Holmberg (se også Supplement til Ordbog over det danske Sprog), Merete Korvenius Jørgensen (forskningsrådsstipendiat), John Kousgård Sørensen (se også Institut for Navneforskning).

Medhjælp: Antal årsværk: 0,3.

Frode Christiansen.

Ordbogens virksomhed:

Formålet med Gammeldansk Ordbog er

- at give en lingvistisk beskrivelse i leksikalsk form af det danske sprog i tidsrummet ca. 1100-1515.
- at tilvejebringe en filologisk håndbog, der kan været

et hjælpemiddel ved læsning af tekster fra den gammeldanske periode.

Gammeldansk Ordbog, der planlægges til at omfatte 8 bind, tager hensyn til det sprogstof, der er overlevet fra middelalderen.

- enten direkte i håndskrifter eller som trykte bøger (f.eks. lovtekster, brevstof, bibeloversættelsen, postiller, lægebøger o.s.v.),
- eller indirekte (som (del af) stednavn eller som tilnavn).

Gammeldansk Ordbogs seddelsamling, som rummer godt 1 million sedler, er nu redaktionsklar. Senest er der blevet arbejdet på følgende områder:

- de middelalderlige landskabslove er færdigbehandlet,
- et register over ord, der indgår som andet sammensætningsled i ordbogens seddelsamling, er udarbejdet; på grundlag af dette register udarbejdes en alfabetisk liste over sammensætningernes andetled,
- nyopdagede og nyudgivne småtekster er behandlet,
- en alfabetisk ordliste er under udarbejdelse på grundlag af den slutredigerede seddelsamling.

Ebba Hjorth har – med henblik på automatisk behandling af ordbogsmateriale – som medlem af DANLEX-gruppen (en arbejdsgruppe under Statens humanistiske Forskningsråds auspicer bestående af Gert Engel (Handelshøjskole Syd, Sønderborg), Ebba Hjorth (Gammeldansk Ordbog), Jane Rosenkilde Jacobsen (Engelsk Institut), Bodil Nistrup Madsen (Handelshøjskolen i København), Ole Norling-Christensen (Gyldendal), Hanne Ruus (Institut for nordisk Filologi)) arbejdet med fastlæggelse af en taksonomi for ordbøger, der skal muliggøre formulering af redaktionsregler som en struktur over veldefinerede felter. I tilknytning hertil har gruppen gjort forsøg med lagring af og søgning i komplekse ordbogsdata (først og fremmest artikler fra Gammeldansk Ordbog) i forskellige databasesystemer. Disse arbejder er offentliggjort i bogen »Descriptive Tools for Electronic Processing of Dictionary Data« (se også publikationer).

Ebba Hjorth har deltaget, ligeledes som medlem af DANLEX-gruppen, i et SHF-initieret udredningsarbejde med henblik på at tilvejebringe grundlaget for en koordinering af

- forskning vedrørende de teoretiske forudsætninger for almindelig leksikografi og
- arbejdet med konkrete – både igangværende og kommende – ordbogsprojekter under almindelig leksikografi.

Udredningsarbejdet blev fremlagt for og diskuteret i en kreds af leksikografer ved »Seminar om koordinering af danske ordbogsprojekter« arrangeret af DANLEX-gruppen i marts 1987.

Resultaterne af udredningsarbejdet samt foredrag og resuméer fra drøftelserne på seminaret er offent-

liggjort i »Ordbøger i Danmark. En oversigt« (se også publikationerne).

Bente Holmberg har beskæftiget sig med stednavnenes vidnesbyrd om ældre tiders forhold, – religionshistorisk ved deltagelse i et symposium i Åbo i Finland med temaet »Religionsmöten i nordisk forntid og kultiska ortnamn«, hvor hun holdt et foredrag med titlen »Synet på sakrale stednavne. En forskningshistorisk oversigt«, – marinhistorisk som ansvarlig for den onomastiske del af projektet Atlas over Fyns kyst 0-1500 e.Kr., der bl.a. registrerer arkæologiske og onomastiske spor af maritime aktiviteter i den fynske strandzone. Hun præsenterede dette tværfaglige forskningsprojekt ved NORNAs 14. symposium »Stadnamn i kystkulturen« i Volda i Norge.

Merete Korvenius Jørgensen arbejder – støttet af Statens humanistiske Forskningsråd – med gennemførelse af projektet »Det gammeldanske ordforråd i stednavne – til brug for Gammeldansk Ordbog«. Projektet skal tilvejebringe en ny og mere fuldstændig viden om ordforrådet i middelalderens danske sprog – kvantitativt i form af en forøgelse af ordbogsord, – kvalitativt i form af en mere nuanceret viden om ordenes kronologi, geografiske distribution, lydforhold, morfologi og betydningsindhold.

Ebba Hjorth og Bente Holmberg deltog i »Seminar om koordinering af danske ordbogsprojekter« i Lyngby i marts 1987 arrangeret af DANLEX-gruppen.

Ebba Hjorth, Bente Holmberg og Merete Korvenius Jørgensen deltog i symposierne »VI Nordiske Dalingvistikdage« og »Datamatstøttet leksikografi og terminologi« på Handelshøjskolen i København i november 1987.

Redaktørerne har besvaret en række skriftlige og mundtlige henvendelser fra udenlandske og indenlandske forskere.

Publikationer:

DANLEX-gruppen: Descriptive Tools for Processing of Electronic Dictionary Data. Studies in Computational Lexicography (Lexicographica. Series Maior 20). Tübingen 1987. 285 s.

DANLEX-gruppen: Ordbøger i Danmark. En oversigt. Duplikeret. København 1987. 188 s.

Bente Holmberg: Supplement til Ordbog over det danske Sprog, i: Ordbøger i Danmark. En oversigt. Kbh. 1987 s. 103-106.

Ebba Hjorth

4.b Supplement til Ordbog over det danske Sprog

Historie:

Det danske Sprog- og Litteraturselskab udgav i årene 1918-56 Ordbog over det danske Sprog (ODS), bind 1-28, og i 1956 begyndte arbejdet på et supplement til ordbogen. Formålet med dette supplement er at for-

bedre ODS' beskrivelse af dansk rigssprog i perioden 1700-1955. ODS-Supplementet skal altså ikke fortsætte beskrivelsen af sprogets udvikling gennem det 20. århundrede, men det skal bøde på de fejl og mangler, som findes i ODS.

Indtil 1979 foregik supplementsarbejdet på Det kgl. Bibliotek, hvor også ODS havde til huse. På grund af pladsmangel på biblioteket flyttedes supplementets samlinger i 1979 til Universitetsbiblioteket i Fiolstræde. Her fik redaktionen stillet nogle læsesalspladser til rådighed, og den fik desuden direkte adgang til bibliotekets bøger. Egne lokaler fik ODS-Supplementet først ved udflytning til Københavns Universitet Amager i november 1985. Supplementet har siden da – sammen med Gammeldansk Ordbog – haft lokalfællesskab med Institut for Navneforskning, og i 1986 kom Dansk Udtaleordbog til.

Stab:

Redaktører: Antal årsværk: 1,5.

Anne Duekilde, Bente Holmberg (se også Gammeldansk Ordbog).

Medhjælp: Antal årsværk: 0,5.

Lise Bak.

Ordbogens virksomhed:

ODS-Supplementets materialesamling består af ca. 1,3 mill. sedler. Hovedparten af disse sedler er håndskrevne, og de indeholder citater fra tekster af enhver art inden for ODS-perioden (1700-1955). Ca. 10 % af seddelsamlingen udgøres af forskellige former for henvisninger til ODS-artikler.

Foruden den egentlige supplementssamling råder ODS-Supplementet over en række særsamlinger:

1. En alfabetisk ordnet samling af citatsedler, som ikke er medtaget i ODS, men som fandtes i ordbogsamlingen på redaktionstidspunktet. Denne samling består af mellem 1,5 og 2 mill. sedler, og den leverer ofte værdifuldt materiale, f.eks. til ODS-Supplementets fremmedordsartikler.

2. En efterledsregistrant over de sammensætninger og til dels afledninger, som er medtaget i ODS. Registranten er alfabetisk ordnet efter sammensætningernes og afledningernes sidste led, og den omfatter både ODS' opslagsord og ord, der på anden måde er redaktionelt fremhævet, f.eks. rækkesammensætninger, der er nævnt i en samleartikel.

3. Kaj Boms samling af slangmateriale. Samlingen er ordnet efter emner og består dels af excerpter fra litterære kilder efter tiden omkring 1830, dels af meddelelser modtaget i tiden omkring 1950.

4. Et utrykt ordregister til Kaj Bom, Slangordbogen (1957).

5. Ca. 45.000 citatsedler fra H. A. Brorson, Samlede Skrifter I-III.

Supplement til Ordbog over det danske Sprog er projekteret til 6 bind af ODS-størrelse. Indholdet vil stort set angå alle sider af ODS-artiklernes indhold. Dog vil det især blive præget af følgende:

- Nye ord, udtryk og betydninger ca. 1920-55.
- Fremmedord inden for hele ODS-perioden.
- Afhjælpning af forskellige mangler i ODS, forårsaget af et utilstrækkeligt citatmateriale (f.eks. væsentlige tilbagedateringer af ord og udtryk, bedre belysning af ordenes betydning og brug i både ældre og nyere tid).

For at give en kreds af fagfæller og andre interesserede et indtryk af supplementartiklernes indhold og udformning udsendte Det danske Sprog- og Litteraturselskab (DSL) i årets løb et prøvehæfte. For redaktionen og for DSL havde prøven desuden det formål at give erfaringer vedrørende ordbogstekstens vej fra håndskrevet seddelmanuskript til rentryk.

I løbet af året har redaktionen svaret på diverse forespørgsler vedrørende dansk rigssprog i perioden 1700-1955.

Anne Duekilde og Bente Holmberg deltog i marts 1987 i et seminar om koordinering af danske ordbogsprojekter, arrangeret af DANLEX-gruppen, og i november 1987 i de Nordiske Datalingvistdage og i et symposium om datamatstøttet leksikografi og terminologi på Handelshøjskolen i København.

Bente Holmberg har efter indbydelse holdt foredrag ved faglige symposier i Volda, Norge (NORNAs 14. symposium) og i Åbo, Finland (Donnerska Institutets symposium).

Anne Duekilde har i 1987 medvirket i Danmarks Radios serie Sprogminuttet.

Publikationer:

Holmberg, Bente: Supplement til Ordbog over det danske Sprog, i: Ordbøger i Danmark. En oversigt. Ved DANLEXgruppen. Duplikeret, Kbh. 1987, s. 103-106.

Supplement til Ordbog over det danske Sprog. Prøvehæfte. Udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab. Udarbejdet af Anne Duekilde og Bente Holmberg under medvirken af Lise Bak. Kbh. 1987.

Bente Holmberg

5. Center for Hjerneskade

Centret blev åbnet 1. marts 1985. Det er placeret med tilknytning til de psykologiske institutter, Københavns Universitet, Amager. Centrets formål er at yde behandling og genoptræning af mennesker, der er

hjerneskadede f.eks. som følge af trafikulykker, arbejdsulykker, blodpropper eller andre akut opståede sygdomme i hjernen.

Det er endvidere formålet at bidrage til øget viden om hjernen og om de skader, der kan ramme hjernen, ved undervisning af studerende, efteruddannelse af involverede faggrupper, oplysningsvirksomhed i øvrigt, samt ved medvirken i forskningsprogrammer.

Stab:

VIP: Direktør, cand.psych. Anne-Lise Christensen.
 Psykologer: Eva Mugge Pinner, Peter Lønberg Madsen, Palle Møller Pedersen, Nicole K. Rosenberg, Birgitte Forchammer.

Afspændingspædagog: cand.psych. Inge Albrecht.

Fysioterapeut: Gitte Rasmussen.

Talelærere: Finn Malmqvist, Lise Randrup Jensen.

Speciallærere: Steen Hartmann, Kaj Keiser.

TAP:

Grete Mørup Pedersen, Mette Ishøj, Mona Olsen, Olga Johansen, Marianne Ploug Ewald.

Historie:

Baggrunden for et arbejde med undersøgelse af mennesker med hjerneskade og deres behandling skal findes i sovjetisk neuropsykologi igennem studieophold hos A. R. Luria. Desuden har kendskab til genoptræningscentre, der siden 1960'erne er åbnet i en række andre lande, været inspirerende. Interessen for at medvirke til en lignende udvikling her i landet manifesterede sig i ansøgning til Egmont Fonden i efteråret 1984. Fonden besluttede at bevilge en sum, der gjorde det muligt at etablere, samt drive centret i en forsøgsperiode med henblik på, at centret skulle kunne blive selvfinansierende. Placeringen af centret ved de psykologiske institutter mod til gengæld at yde undervisning, har for centrets vedkommende været en lykkelig placering. Den nære tilknytning til undervisning har styrket det pædagogiske aspekt i centrets formålsklarering, ligesom forskningsmiljøet har givet inspiration til centrets igangværende forskning og stimuleret til nye projekter. Således er samarbejdet med Institut for Fonetik, Center for Audiologopædi samt Institut for anvendt og matematisk Lingvistik øget og også med de nye grenspecialer, som er udviklet på Psykologisk Laboratorium, ses øgede muligheder for gensidig udveksling og indflydelse. Centrets tilstedeværelse og vækst i forbindelse med udbygningen af det psykologiske studium har dog medført nogle lokalemæssige problemer, der er ret alvorlige og som det knapt er lykkedes at løse.

Centrets virksomhed:

1. Behandling

Til det første egentlige træningsprogram, der startede

i august 1985 er i løbet af 1987 føjet en række muligheder for at behandle klienter individuelt eller i mindre grupper, et antal timer om ugen, over 4 til 6 måneder. Disse klienter kan typisk deles i 2 kategorier, hvor den ene rummer klienter, der endnu ikke er så selvhjulpne, at de kan indgå i dagprogrammet. Disse klienter har brug for en behandling, der kan belyse de prognostiske muligheder, der er til stede. Den anden kategori er klienter, der kun er ramt i lettere grad og specielt har behov for den støtte, der kan øge deres selvforståelse og særlige vanskeligheder, så de kan genoptage uddannelse eller arbejde.

Det semesterlange program, der indbefatter træning af kognitive funktioner, terapeutisk behandling af emotionelle forhold samt støtte til fremme af social tilpasning og interaktion er udbygget yderligere i takt med de erfaringer, der er indhøstet. Også med hensyn til den motoriske træning og aktivering har indsatsen været øget, specielt takket være professor Cynthia Berrol, specialist i »cognitive dance therapy«, der besøgte centret fra marts til juni 1987.

2. Undervisning

Gennemgang af neuropsykologisk undersøgelsesmetode og dennes betydning for genoptræning er gennemført i begge semestre for psykologistuderende. Hertil har centret haft psykologistuderende i praktik. Desuden er der fra centret givet kursus i neurolingvistik.

Der er desuden givet undervisning i form af kurser på centret eller på andre behandlingssteder eller tilrettelagt deltagelse i centrets daglige aktiviteter for studerende og færdiguddannede inden for en række faggrupper (psykologer, læger, fysioterapeuter, speciallærere, ergoterapeuter og logopæder) fra såvel forskellige steder i Danmark som fra udlandet, specielt Sverige.

Centret har desuden i juni 1987 afholdt en international konference »Neuropsychological rehabilitation: Current Knowledge and Future Directions« med inviterede foredragsholdere fra U.S.A. og deltagere fra England samt de nordiske lande. Konferencens indhold samt en beskrivelse af Center for Hjerneskade, Københavns Universitet, vil blive publiceret april 1988 af Kluwer Academic Publishers, Boston, Mass., U.S.A.

3. Forskning

Centret har til den Videnskabetiske Komité, København og Frederiksberg kommuner samt til Nordjyllands Amt indsendt og fået godkendt den forskningsprotokol, som en nedsat forskningsgruppe har udarbejdet. Hovedprotokollens titel er: Neuropsykologisk rehabilitering af kranietraumepatienter. Luria's kvalitative syndromanalyse anvendt som udgangspunkt for et dynamisk, pædagogisk behandlingsprogram for kranietraumepatienter. Delprotokoller-

ne nummer: 1. Medicinsk neurologisk evaluering; 2. Neuropsykologisk social evaluering; 3. Logopædisk evaluering; 4. Fysioterapeutisk evaluering; 5. Evaluering af specialpædagogik samt endelig; 6. Evaluering af ændringer i det regionale, cortikale aktiveringsmønster under neuropsykologisk genoptræning af patienter med traumatisk betinget hjerneskade. Undersøgelsen vil omfatte 75 patienter med forskellige typer hjerneskade, fordelt på 3 grupper af 25 patienter. Den 3. gruppe er at opfatte som kontrolgruppe, og patienterne her undersøges i Nordjyllands Amt.

Centrets kombinerede forsøgs- og forskningsprogram i samarbejde med en række kommuner i Københavns Amt nærmer sig sin afslutning. En rapport er under udarbejdelse, hvori effekten af genoptræningen på centret søges præciseret i særdeleshed vedrørende socialt-økonomiske aspekter. Det er håbet, at rapporten vil kunne belyse betydningen af neuropsykologisk genoptræning i samspil med allerede eksisterende hjælpemuligheder samt formidle forsøgsprojektets erfaringer bredt ud til kommunale myndigheder, institutioner, faggrupper m.v. Endelig er det håbet, at centrets indplacering på længere sigt i social-, sundheds- eller undervisningssektoren kan afklares.

4. Internationalt samarbejde

En række forskere, der er velkendte inden for områderne neuropsykologisk metodik og rehabilitering har arbejdet på centret: Professor Brenda Townes, University of Washington, Seattle, var her i januar 1987, professorerne Cynthia og Sheldon Berrol fra henholdsvis California State University, Hayward og San Francisco General Hospital, Californien, fra marts til juni, Georg Prigatano, Clinical director, Neurological Rehabilitation, Barrow Neurological Institute, Phoenix, Arizona i 2 uger i august.

En række andre forskere har været på kortere besøg og herunder holdt seminarer og givet forelæsninger arrangeret i samarbejde med Psykologisk Laboratorium og flere medicinske specialer. Centrets leder har været inviteret til konferencer i U.S.A., i Dallas, New York, Philadelphia og Minneapolis; i England, i London; samt i Sverige, i Umeå, Stockholm og Lund. Desuden har medlemmer af centrets stab undervist i Norge og Sverige samt holdt forelæsninger i Finland.

Publikationer:

Anne-Lise Christensen, Lise Randrup Jensen, Jarl Risberg: »Luria's Neuropsychological and Neurolinguistic Testing«. i: »Journal of Neurolinguistics«. In press.

Anna-Lise Christensen, Ulla Tarp Danielsen: »Neuropsychological rehabilitation in Denmark«. i: Manfred J. Meier, Arthur L. Benton, Leonard Diller: »Neuropsychological rehabilitation«. 1987.

Anne-Lise Christensen

6. Humanistisk Forskningscenter

Stab:

VIP: I løbet af 1987 kom den videnskabelige stab op på at bestå af i alt 12 ansatte:

Hans Boll-Johansen (1/9-86 – 3 år), Stephen Christensen (15/3-86), Michael Harbsmeier (1/1-86 – 3 år + særlige vilkår, se senere), Jørgen Jensen (1/1-87 – 1 år), Preben Kaarsholm (1/9-86 – 3 år), Anne Knudsen (1/8-87 – 3 år), Kristian Kristiansen (1/8-87 – 2 år), Mogens Trolle Larsen (1/1-86 – 2 år + 3 år, se senere), Leif Littrup (1/9-87 – 3 år), Karen Schousboe (1/4-86 – 3 år), Bronislaw Swiderski (1/3-86 – 1 år + 1 år, se senere), Per Øhrgaard (1/2-87 – 3 år).

Derved er følgende fag repræsenteret ved centret: romansk filologi, historie, antropologi, forhistorisk arkæologi, litteraturvidenskab, assyriologi, sinologi, europæisk etnologi, slavisk filologi og germansk filologi.

Michaels Harbsmeiers ansættelsesforhold er i 1987 blevet ændret på en sådan måde, at han fra 1/11-87 er halvtidsansat til at gennemføre sit treårige projekt, samtidig med at han ansættes fra samme dato indtil 31. december 1990 i en halvtidsstilling som administrativ sekretær med særligt henblik på varetagelse af formidlingsopgaver.

Mogens Trolle Larsen har fået sin ansættelse som centerleder forlænget med 3 år.

Bronislaw Swiderski har fået sit stipendium forlænget med 1 år.

Jonathan Friedmans ansættelse i 3 år er foreløbig udsat på grund af problemer med at få det samfundsvidenskabelige Fakultet til acceptere de eksisterende frikøbsbetingelser.

Sekretariat:

Agnete Langkjær og Tine Jambang fungerer fortsat som centrets sekretariat. Den førstnævnte er blevet oprykket til stilling som overassistent. I perioden med Tine Jambangs graviditet, fra 1. december, vikarierede Bente Jensen. Disse to har i særlig grad skullet tage sig af skriveopgaver i forbindelse med centrets publikationsvirksomhed, hvorimod Agnete Langkjær fungerer som almen administrativ sekretær.

Lokaler:

Med en stab på 12 stipendiater, to sekretærer og en række gæster, hvoraf nogle opholder sig så lang tid ved centret at de har behov for en fast arbejdsplads, må man sige, at de lokaler vi råder over udnyttes til bristepunktet.

Fakultetets lokaleudvalg har desværre ikke hidtil set sig i stand til at hjælpe os med en udvidelse af det tildelte areal og det er vanskeligt at se nogen tilfredsstillende løsning på de opståede problemer. En nyindretning af det store fælleslokale med henblik på at

etablere 10 standardkontorer vil koste ca. 200.000 kr. i følge overslag fra arkitekt Jølver. En flytning af centret vil betyde en adskillelse fra Det humanistiske Fakultets institutter, og det må anses for uønsket. Desværre vil problemerne blive større i 1988 og 1989.

Administrative forhold:

Den daglige administration af centrets drift er primært i hænderne på Agnete Langkjær, mens Tine Jambang (og vikaren Bente Jensen) i overvejende grad arbejder med skrivearbejder foranlediget af centrets publikationsvirksomhed.

I takt med den voksende stab og de øgede administrative opgaver i forbindelse med arrangementer og publikationsarbejde har det vist sig nødvendigt at finde en aflastning for centerlederens forskellige arbejdsopgaver, og centerstyrelsen indstillede derfor til SHF at man ansatte Michael Harbsmeier halvtids i en administrativ funktion, således at denne ansættelse er sideløbende med stipendieansættelsen. Han tager sig i overvejende grad af publikationsarbejdet, både med tidsskriftet, med den danske bogserie, og med tilrettelæggelsen af centrets engelsksprogede skriferække.

Forskningsprojekter:

1. Claus Bjørn, ansat 3 år fra 1/2-88: Brødrene Chr. D. og Johan Ludv. Reventlow – en studie i reformmiljø og Reformpolitik i Danmark i slutningen af 1700-tallet. En undersøgelse af brødrene C. D. og Joh. Ludv. Reventlow og deres kreds som reformmiljø og reformpolitik i slutningen af 1700-tallet med særligt henblik på samspejlet mellem offentlig og privat sfære.

2. Hans Boll-Johansen, ansat fra 1/9-86: Ændringer i det franske samfunds identitet og selvforståelse med særligt henblik på perioden efter 1945. Projektet placerer sig på grænseområdet mellem litteraturvidenskab, filosofi, sociologi og historie. Formålet er at analysere det ikke helt præcise, men meget anvendte begreb »national identitet« ud fra en konkret undersøgelse af centrale kulturfænomener i det moderne Frankrig – med eksempler hentet fra dette samfunds egen refleksion over de træk der konstituerer den nationale egenart i modsætning til andre landes.

3. Stephen Christensen, ansat 2 år fra 1/3-86: Introduktion af tyrkiske kulturfænomener i England, Frankrig og det Tysk-Romerske Rige sammenholdt med de europæiske tyrkerforestillinger regionale og sociale variationer. For tidsrummet 1400 til 1730 vil projektet analysere englænderes, franskmænds, tyskeres og italieneres indbyrdes forskellige introduktion og accept af tyrkiske kulturfænomener som kaffedrikning, tyrkiske bade, de særlige osmanniske militære og administrative principper vedrørende f.eks. den nonkombative fyrste etc. Den selektive kulturspredning fra Osmannerriget til disse områder i Europa vil blive knyt-

tet sammen med en analyse af regionale forskelle med hensyn til europæernes tyrkerforestillinger i denne periode.

4. Michael Harbsmeier, ansat 3 år fra 1/1-86: Struktur og kontinuitetsbrud i sociale kosmologier: en komparativ undersøgelse af rejseberetninger. Vores identitet og selvforståelse som danskere, nordeuropæere, europæere, som del af den vestlige, demokratiske, udviklede, modene, industrielle, kapitalistiske verden er uløseligt knyttet til en lang række mere eller mindre bevidste og eksplicitte billeder om det vi ikke er, om »de andre«. En systematisk undersøgelse af hvordan vore billeder af og forestillinger om andre og fremmede samfund og kulturer bekræftes eller anfægtes af, hvad rejseberetningerne fortæller, vil kunne føre til en bedre forståelse af de faktorer og forhold, der skaber, vedligeholder og forandrer vore sociale kosmologier, d.v.s. vor selvforståelse i forhold til resten af verden.

5. Lotte Hedeager, ansat 2 år fra 1/2-88: Krigeraristokrati og Kongemagt. En analyse af statsdannelse og germansk identitet i det 1. årtusind. Projektet »Krigeraristokrati og Kongemagt« sigter på at belyse, hvad der konstituerer de tidligste nordeuropæiske statsamfunds etablering, konsolidering og ekspansion i det 1. årtusind e. Kr. I undersøgelsen vil der blive lagt tre snit, geografisk og kronologisk, hvor det arkæologiske materiale viser de tydeligste brud. Etableringsfasen vil bygge på en analyse af de dynamiske forbindelser mellem Østdanmark, Østtyskland og Mellemøsten i 3.-4. årh. Konsolideringsfasen vil med udgangspunkt i handelspladsen Gudme på Fyn belyse den tidlige kongemagts handels- og produktionspladser (4.-5. årh.), og endelig ekspansionsfasen, som skal undersøges med udgangspunkt i Mälaramrådet i 6.-10. årh., der er centrum for en etableret og ekspansiv kongemagt.

6. Preben Kaarsholm, ansat 3 år fra 1/9-86: Den imperialistiske arvs betydning for de kulturelle udviklingsbetingelser i det sydlige Afrika, 1899-1985. Projektet falder i to faser: 1) imperialistisk ideologi i Bokerkrigstiden, 1899-1902, og 2) overgangen fra modstandskultur til establishment-kultur i Zimbabwe, 1970-85. I fase 1 klarlægges den imperialistiske ideologiske indflydelse ved århundredskiftet i to overordnede sammenhænge, dels i forhold til britisk kultur forstået som en helhed af modstridende kræfter og tendenser, dels i forhold til spændingen mellem center- og periferikultur, mellem europæisk og afrikansk kultur. I fase 2 analyseres transformationen i det kulturelle hegemoni i Zimbabwe i perioden omkring den nationale selvstændiggørelse 1980.

7. Anne Knudsen, ansat 3 år fra 1/8-87: Integration, regionalisme og kulturel identitet: Korsika i den Tre-

die Republik. Under den Tredie Republik blev øen Korsika for alvor integreret med Frankrig (som havde erobret øen i 1769), hvad angår administration, økonomi, infrastruktur og politik. I det samme tidsrum (1871-1940) udvikledes på Korsika en regional kulturel bevarings- og selvstændighedsbevægelse, og den korsikanske kulturelle identitet blev formuleret af korsikanerne selv. I 1920'erne og 30'erne vandt denne »kulturalisme« navnlig genklang i Italien, hvor Mussolini aktivt støttede »le corsisme« og forlangte Korsika »hjem«, hvilket sluttelig medførte, at »corsisterne« formelt nedlagde deres organisationer i protest. Projektet bygger dels på arkivforskning (tidsskrifter, bøger, politisk presse etc.) fra perioden, dels på feltforskning blandt de endnu levende deltagere i de forskellige regionalistiske organisationer.

8. Kristian Kristiansen, ansat 2 år fra 1/1-87: Det historiske Europa grundlægges: Europa i det første årtusind f.Kr. Det er projektets tese at de økonomiske og politiske forskelle som har karakteriseret Europa fra Kristi fødsel og op til industrialismen blev grundlagt i det første årtusinde f.Kr. Før den tid bestod Europa af relativt homogene stamme- og høvdingesamfund, men fra ca. 1000 f.Kr. begynder vandene at skilles – Centraleuropa udvikler de første stats- og bysamfund, mens Nordeuropa gik den modsatte vej og blev organiseret i landsby- og bondesamfund. Denne udvikling har været bestemmende for historien helt op til vor tid.

9. Mogens Trolle Larsen, ansat som centerleder fra 1/1-86: Samfundsændringer og kommunikationssystemer: skriftens opfindelse, brug og udviklingshistorie i Mesopotamien. Vor egen tids dramatiske udvikling på det kommunikationsteknologiske område er baggrunden for den store interesse, der er vist historiske fænomener som skriftlighed, alfabetisering, indførelsen af bogtryk og lignende. Skriften opfundtes første gang i Mesopotamien omkring 3100 f.v.t., og det uhyre righoldige materiale fra de følgende 3000 år giver mulighed for at følge udviklingsforløb, brud og forandringer inden for en klart defineret kulturel tradition. Det er derfor muligt at afprøve en række teorier om kommunikationsteknologiens betydning for de historiske processer og for kulturelle og intellektuelle udviklinger.

10. Leif Litttrup, ansat 3 år fra 1/9-87: Det nye verdensbillede i øst-asiatiske verdenshistorier med særligt henblik på de kinesiske. Med udgangspunkt i de nyeste kinesiske verdenshistorier undersøges det verdensbillede, der kommer til udtryk i disse og hvilke ændringer, der kan spores i forhold til verdenshistorier, der er udkommet tidligere i dette århundrede, herunder navnlig den rolle, der tillægges Kinas og de andre ikke-euro-amerikanske landes historie. Samtidig inddrages den teoretiske debat omkring forskning i

og skrivning af historie. Der foregår for tiden en livlig debat om, hvorledes man skal skrive en ikke-eurocentreret verdenshistorie i Kina. Anden østasiatisk verdenshistorieskrivning kan inddrages i projektet. Der er etableret samarbejde med kinesiske og amerikanske historikere, der arbejder med lignende problemer omkring begrebet verdenshistorie.

11. Peter Ulf Møller, ansat 3 år fra 1/1-88: Rusland mellem øst og vest: kulturtradition og fornyelse. Projektet Rusland mellem øst og vest: Kulturtradition og fornyelse belyser særegenheder ved russisk kultur og den udvikling i perspektiv af udviklingen i nabo- eller genbokkulturer. Det er hensigten at indplacere Rusland i et billede af den globale kulturudvikling fra middelalder til nutid. Et nøglebegreb er national identitet, forstået som russernes »vi/de andre«-holdninger gennem tiden. Der fokuseres på tre gennemgribende fornyelser af russisk kultur: »byzantinisering«, »vesteuropæisering« og »sovjetisering«, i henholdsvis middelalder, det 18.-19. årh. og tiden efter 1917, samt på Ruslands kulturproblemer som multinationalt imperium, senere union af republikker. I projektet indgår specialundersøgelser af russisk-japanske relationer 1790-1905, af den litterære kulturs kredsløb af afnyere sovjetiske teorier om den globale kulturudvikling.

12. Karen Schousboe, ansat 3 år fra 1/4-86: Kulturel udvikling og struktur-forandring i Danmark ca. 1400-1550 set i et nordvesteuropæisk perspektiv. Formålet med projektet er at studere senmiddelalderlige tanke-sæt, livsformer og samfundsforhold i Danmark i et nordvesteuropæisk komparativt perspektiv. Der tilstræbes en klarere forestilling om sammenhængen mellem den økonomiske, sociale og kulturelle udvikling. Et mere generelt mål er at udvikle en måde hvor-på der kan gives mere konsistente skildringer af sådanne sammenhænge. Dette tænkes opnået gennem sammenstillinger af biografier og prosopografier over personer og grupper der karakteriserede de forskellige befolkningskategorier.

13. Bronislaw Swiderski, ansat 2 år fra 1/3-87: Staten og intelligentsiaen i Polen efter 1945. Polen har i de sidste tre årtier været scenen for mange interessante bevægelser og ideer der har spredt sig ud over landets grænser. Polen-forskere finder her både demokratiske tanker i kamp mod en autoritær stat, socialistiske teorier i et land med katolske traditioner, og stræben efter national og individuel frihed konfronteret med en politisk og økonomisk afhængighed. Projektet prøver at analysere og forklare disse modsætninger ved at fokusere på disse bevægelser og teories skabere, nemlig den polske intelligentsia.

14. Henrik Tvornø, ansat i 3 år fra 1/9-87: Romersk bycivilisation – en komparativ undersøgelse af forhold

det mellem strukturer og kulturelle ændringer. Projektets formål er at undersøge byudviklingen i centrale dele af Romerriget ud fra såvel økonomisk-historiske, sociologiske, mentalitetshistoriske og socialantropologiske synsvinkler. Ved at afdække det bredest mulige spektrum af byudviklingens forudsætninger og virkninger er det hensigten at belyse de vigtige bevidsthedsmæssige udviklinger, der sættes i gang i visse befolkningsgrupper i den vestromerske by – netop i kraft af den særlige position, den romerske by efterhånden opnåede i samfundet. Blandt de vigtigste mentalitetsændringer er uden tvivl kristendommens udbredelse, der fik virkning for den europæiske historie langt hinsides den romerske by, den opstod i.

15. Per Øhrgaard, ansat 3 år fra 1/1-87: Forandringer i de tysksprogede landes identitet og selvforståelse med særligt henblik på tiden efter anden verdenskrig. Det tyske sprogområde har haft en særdeles dramatisk historie i dette århundrede, som har påvirket hele resten af Europa, herunder også Danmark. I den forbindelse har spørgsmålet om national identitet og selvforståelse været centralt, idet det tyske område indledte århundredet som en slags »rige i midten« og efter nazismen og anden verdenskrig er blevet delt mellem de to store magtblokke. Til belysning af områdets selvforståelse og identitet inddrages tekster og andre kulturelle manifestationer fra politik, filosofi, litteratur etc. med henblik på at vise både parallelle og modsatte udviklinger i forskellige miljøer, regioner og stater.

Konferencer:

Centret har afholdt en række konferencer, temadage og lignende i årets løb, flere gange i samarbejde med andre grupper eller institutioner: »Violence and Social Identities under Conditions of Change in Late Medieval and Early Modern Europe«, en eendags konference, der afholdtes på KUA den 24. april. Indledere var Robert Muchembled fra Université de Paris XIII, V.G. Kiernan fra Edinburgh University, foruden Karen Schousboe og Stephen Christensen fra forskningscentret. Sidstnævnte havde ansvaret for dette arrangement og forbereder en publikation på grundlag af de givne indlæg.

»Doomsday-projektet«, en præsentation af det engelske video-disk-projekt der viser nye øje såvel i sin udnyttelse af den nyeste teknologi som gennem organiseringen af indsamlingen af et uhyre omfattende materiale af samfundsmæssig og kulturel interesse. Præsentationen blev foretaget af en af de engelske deltagere, professor Alan MacFarlane fra Cambridge, sammen med Peter Looms, Danmarks Radio, og Carsten Larsen, Nationalmuseet. Jørgen Jensen og Karen Schousboe var ansvarlige for arrangementet.

»Literacy and Society in Early North Western Europe, 400-1200«, en firedages konference afholdt på Schæffergården i dagene 22.-25. maj i samarbejde

med Middelaldercentret, med støtte fra SHF og British Council. Indlæggene på konferencen blev givet af en række engelske, tyske og danske forskere, og mødet samlede ganske enkelt den førende ekspertise på de mange enkeltfelter, der var engageret i problemstillingen.

»The Humanities and the Media«, en heldagskonference på KUA afholdt 27. maj, hvor fire engelske eksperter der alle har erfaringer med at arbejde med præsentationen af humanistisk forskning i TV gav oplæg til diskussion og viste prøver på deres produktioner. Basil Davidson diskuterede sin TV-serie om Afrikas historie, mens David Smith, Cardiff Universitet, Jeff Guy, Trondheim Universitet, og produceren Edward Milner præsenterede andre serier. Preben Kaarsholm var ansvarlig for dette arrangement.

»L'identité française existe-t-elle?« var temaet for en todages konference på KUA der fandt sted i dagene 20. til 21. november med deltagelse af en række af verdens førende eksperter på fransk kultur. Konferencen var arrangeret af centret i samarbejde med Institut Français, og den ansvarlige for arrangementet var Hans Boll-Johansen. I tilknytning til selve konferencen arrangeredes en række seminarer med indbudte forelæsere, og Boll-Johansen lavede et par udsendelser i radioen om konferencens tema; endelig afholdtes i samarbejde med fransk fagråd en debataften med Dan Tchernia, der havde produceret en helaftens fjernsynsudsendelse om Frankrig.

Konferencen var derfor særdeles velforberedt, og selve arrangementet var meget fint besøgt og forløb meget tilfredsstillende for alle involverede.

Interne møder:

I forbindelse med udpegningen af nye ansatte har centret afholdt to weekend-møder på Schæffergården, hvor man har forelagt de forskellige projekter, drøftet samarbejdsmuligheder og -former, og haft en generel planlægning af fælles aktiviteter. Disse møder har været væsentlige for arbejdsklimaet og samarbejdet på centret, og der bør afholdes mindst eet hvert år.

Anne Knudsen arrangerede en temadag med en gruppe af indbudte, bl.a. Howard Bloch, med temaet Symbolsk udveksling; denne fandt sted på KUA den 24. november.

I forbindelse med Tom Pattersons ophold ved centret i efteråret arrangerede vi 25. og 26. november et lukket seminar med temaet *The Construction and the Uses of History*. Inviterede gæster var Keith Niels fra Leicester, Michael Rowlands fra London og Peter Gran fra Philadelphia; udover ansatte på centret deltog også Howard Bloch fra Berkeley, der var i København i forbindelse med konferencen om fransk identitet. Diskussionen baserede sig på rundsendte papirer.

Møder og seminarer:

Der har været arrangeret så mange gæsteforelæsning-

er og -seminarer, at det ikke er muligt her at nævne alle. Der kan imidlertid være grund til specielt at nævne tema-serie med overskriften »Humanioras fremtid«, der fandt sted på KUA i perioden februar til maj med indlæg fra en række centralt placerede personer. Planer om at publicere disse indlæg blev skrinlagt under hensyntagen til det relativt begrænsede fremmøde, der var ved disse arrangementer, men møderne blev grundigt refereret bl.a. i *Humanist*. Det er vanskeligt at finde en fornuftig forklaring på, at fakultetets stab ikke fandt det umagen værd at deltage i diskussionen i større udstrækning end tilfældet var.

Det er også værd at bemærke, at vi i stigende grad samarbejder med fakultetets institutter under gæsteforelæsninger, således bl.a. at selve møderne lægges i lokaler som institutterne selv råder over. Dette er helt specielt for institutter, der ikke befinder sig på Amager, og ordningen har betydet et stærkt forøget fremmøde til seminarer om arkæologiske og antropologiske emner.

Gæster:

I efteråret havde centret sin første gæsteforsker på længere ophold, Tom Patterson, ekspert i latinamerikansk, og specielt Peruviansk arkæologi. Patterson er en bredt orienteret forsker, der i særlig grad interesserede sig for arkæologiens historie under sit ophold ved centret, og han holdt et par seminarer om konstitueringen af en amerikansk tradition for latinamerikansk arkæologi set i sammenhæng med de økonomiske og politiske udviklinger. Den omtalte konference om brugen af historien var inspireret og tilrettelagt af ham. Hans tilstedeværelse medførte interessante diskussioner på baggrund af de meget kontante forskelle i forskningstradition og holdninger.

Howard Blochs ugelange ophold i forbindelse med deltagelse i forskellige arrangementer gav ligeledes anledning til en livlig udveksling af ideer og erfaringer, ikke mindst i sammenhæng med hans indtræden i redaktionsgruppen for tidsskriftet.

Formidling:

Culture & History

Der er udkommet to numre som planlagt i 1987. Tre af centrets egne folk har bidraget sammen med tre af fakultetets medarbejdere, en fra Århus Universitet og fem udlændinge. Det er tanken, at hvert nummer så vidt muligt skal indeholde artikler forfattet af centrets medarbejdere.

Der er etableret en redaktionel baggrundsgruppe hvori sidder både danske og udenlandske forskere. Disse er udvalgt under hensyntagen dels til deres forbindelser til centret og dels til deres faglige placering i relation til tidsskriftets profil:

Robert MaC Adams, secretary of the Smithsonian, Howard Bloch, fransk, Berkeley, Johannes Fabian, antropologi, Amsterdam, Jonathan Friedman, antro-

pologi, København, Ulf Hannerz, antropologi, Stockholm, Kirsten Hastrup, antropologi, Århus, Fritz Kramer, antropologi, Berlin, Kristian Kristiansen, arkæologi, forskningscentret, Orvar Löfgren, etnologi, Lund, Christopher Müller, fransk og afrikansk litteratur, Yale, Michael Rowlands, arkæologi og antropologi, London, Niels Steensgård, historie, KU, Jesper Svenbro, klassisk filologi, Paris, Uffe Østergård, historie, forskningscentret i Århus.

Vi håber at kunne udvide kredsen yderligere og at kunne inddrage flere faggrupperinger.

Tidsskriftets profil er defineret som historisk antropologi og almen intellektuel historie, det sidste med udgangspunkt specielt i den humanistiske fagtradition. Vi håber med denne drejning at kunne finde en niche, der ikke varetages af andre internationale tidsskrifter i øjeblikket.

Bind 3 er under produktion og udkommer inden sommerferien. Det rummer indlæg af Howard Bloch, Masao Miyoshi, Christopher Miller, Martin Zerlang, Anne Knudsen og Martin Bernal. Bind 4 vil udkomme i efteråret og indeholde bidrag af Fred Bohrer, Jørgen Jensen, Per Øhrhørd og Tom Patterson. I øvrigt er en række temanumre under planlægning.

Europabogen

Skrivningen og redaktionen af centrets første forsøg på bred forskningsformidling har vist sig at være en meget lang og vanskelig proces. Vi har lagt vægt på, at så mange som muligt af centrets medarbejdere bidrog til bogen, og af dem der reelt kunne have været inddraget er kun to (Preben Kaarsholm og Karen Schousboe) ikke repræsenteret med et kapitel. Efter lange overvejelser besluttede vi desuden at undlade at invitere udefra kommende til at bidrage, selvom det stod klart, at visse for temaet centrale kapitler ikke kunne skrives af centrets egne folk (f.eks. et kapitel om den klassiske verden eller et om de sikkerhedspolitiske aspekter af den øjeblikkelige Europa-debat). Begrundelsen herfor var dels, at vi med bogen satsede på at præsentere centret, dels at vi under alle omstændigheder ikke kunne satse seriøst på at dække alle vigtige temaer ind. Bogen fremstår derfor som en afspejling af den øjeblikkelige kompetence og det etablerede samarbejde på centret, og den er »en bog« snarere end »bogen« om Europa-tanken. Christian Ejlers forlag har påtaget sig at udgive bogen, hvilket forhåbentlig vil sikre den en kompetent distribution og markedsføring. Bogen udkommer i april måned i et oplag på 2000 og kommer til at koste 198 kr. i boghandelen.

Hans Boll-Johansen og Michael Harbsmeier, bogens to redaktører, har haft ansvaret for både det redaktionelle arbejde med artikler og illustrationer og samarbejdet med Christian Ejlers.

Dansk Bogserie

Europabogen er tænkt som første forsøg på at formidle

på dansk i bogform og vi håber at kunne præstere en lille serie af bøger i løbet af centrets levetid. Den næste bog er allerede i gang, med arbejdstitlen »Hvad bruger man historien til?«, og tanken er at levere en række kapitler der illustrerer betydningen af den historiske bevidsthed i vor egen verden – hvor man på den ene side fornægter, at fortiden kan lære os noget, og alligevel forklarer alt med henvisning til historien. Vi håber at kunne få bogen ud til næste forår.

Mogens Trolle Larsen

7. IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs)

Historie:

IWGIA, the International Work Group for Indigenous Affairs, blev oprettet på Amerikanistkongressen i Stuttgart, august 1968, på initiativ af samfundsforskere, specielt socialantropologer. Gennem deres videnskabelige feltarbejder havde disse forskere fået indblik i den vanskelige situation for indfødte folk – forhold, der gik fra direkte fysisk udryddelse til kulturel undertrykkelse og tilintetgørelse. Forskere mente, at man som videnskabsmand, der studerede disse folk, havde et ansvar. IWGIA blev derfor oprettet med det formål at koordinere forskning indenfor dette område, oplyse om forholdene, samt primært at publicere de videnskabelige analyser i en dokumentationsserie. Organisationen blev ledet af lektor Helge Kleivan, Institut for Eskimologi ved Københavns Universitet. Han var indtil sin død i 1983 både drivkraften bag oprettelsen og den fortsatte funktion af organisationen. På baggrund af Helge Kleivan's tilknytning til Københavns Universitet, blev IWGIA's hovedsæde etableret i lokaler, som universitetet stillede til rådighed. Fra at være en organisation, der blev drevet med frivillig arbejdskraft, har organisationen – takket være bevillinger fra de nordiske udenrigsministerier – efterhånden været i stand til at lønne en fast stab på 3 til 4 personer. Indtil 1980 opholdt IWGIA sig i to mindre lokaler i Frederiksholm Kanal 4 A med tilknytning til Institut for Etnologi og Antropologi. I 1980 flyttede IWGIA til de nuværende lokaler i Fiolstræde 10 sammen med Institut for Eskimologi, som er en naturlig samarbejdspartner inden for IWGIA's operationsfelt.

International bestyrelse:

René Fuerst (formand), Etnografisk Museum i Genève, Schweiz.

Georg Henriksen (vice-formand), Socialantropologisk Institut, Bergen Universitet, Norge.

Jens Dahl, Institut for Eskimologi, Københavns Universitet.

Aud Talle, Antropologisk Institut, Stockholm, Sverige.

Espen Wæhle, Etnografisk Museum & Socialantropologisk Institut, Oslo, Norge.

Stab:

Internationalt sekretariat:

VIP: Antal årsværk: 2,5.

Co-directors: Teresa Aparicio (antropologisk forskning og redaktør af spanske publikationer), Andrew Gray (antropologisk forskning og redaktør af engelske publikationer).

Promotion: Jørgen Brøchner Jørgensen (antropologisk forskning og internationale relationer).

TAP: Antal årsværk: 1.

Administration: Karen Andersen.

Pressetjeneste: Javier Farje.

PR: Anna Lena Lund.

I sekretariatet har der ydeligere med skiftende besætning arbejdet fire til fem langtidslidende og en militærnægter, beskæftiget med oversættelser, maskinskrivning, biblioteksarbejde og forsendelser.

Virksomhed og struktur:

IWGIA er ideologisk og politisk uafhængig med forankring indenfor samfundsvidenskaberne og menneskerettighederne.

Organisationen beskæftiger sig med de sager og forhold, som indfødte folk over hele verden konfronteres med. Disse folk befinder sig oftest i en situation, hvor de fratages rettighederne til deres eget territorium, egne ressourcer og egen kulturelle egenart. De er truet af undergang, hvad enten det drejer sig om direkte fysisk udryddelse eller tvangspåførelse af en fremmed og uforståelig »europæisk« inspireret kultur, og ofte nægtes de ressourcerne til at føre deres egen kultur videre – d.v.s. henholdsvis folkemord og kulturdrab.

IWGIA's formål er at sikre disse indfødte folks fremtid i overensstemmelse med deres egne bestræbelser og ønsker. Med basis i de samfundsvidenskabelige professioner, søger IWGIA: 1) at drive forskning omkring indfødte folks situation og publicere denne, 2) at skabe international forståelse, indsigt og engagement omkring de indfødte folks situation, 3) at bekæmpe racisme og sikre politiske, økonomiske og sociale rettigheder, samt fastslå de indfødte folks ret til selvbestemmelse, og 4) at formidle projekter og anden form for støtte til indfødte folk og folkegrupper med henblik på at styrke deres sociale, kulturelle og politiske stilling.

IWGIA opererer globalt gennem et netværk af kontakter, der på forskellig vis har berøring til de indfødte folk og deres situation. Disse kontakter kan være aka-

demikere, indfødte repræsentanter, jurister, journalister og mange andre. Ligeledes er IWGIA i konstant kontakt med organisationer af forskellig art, indfødte som ikke-indfødte. Disse rangerer fra små lokale organisationer til internationale som f.eks. FN. Organisationen får endvidere henvendelser fra f.eks. udenlandske universiteter og de skandinaviske udenrigsministerier om objektiv og up-to-date information fra diverse områder i verden. IWGIA er medlem af Centerrådet i det af folketingsnyoprettede Danske Center for Menneskerettigheder.

Gennem årene har IWGIA fået opbygget et dokumentationscenter omkring indfødte folk, der er Nordeuropas mest omfattende. Materialet, der modtages gennem det globale netværk, er placeret i organisationens forskningsbibliotek. Dette bibliotek udgør (sammen med biblioteket på Institut for Eskimologi) et omfattende ressourcecenter, der takket være bidrag fra bl.a. UNESCO i år til indkøb af edb-udstyr, videomaskine og lysbilledfremviser, nu er blevet moderniseret og har gjort det muligt at færdiggøre katalogiseringen af bibliotekets bogsamling, forevise bibliotekets video-film etc., og dermed gøre det lettere for indfødte folk, forskere, journalister og offentligheden at bruge bibliotekets faciliteter. IWGIA er desuden med i et dokumentationssamarbejde (HURIDOCS – Human Rights Documentation System), der på længere sigt vil muliggøre et større kendskab til og udbredelse af IWGIA's dokumentationsmateriale og på langt over 20.000 bøger, tidsskrifter, dokumenter, avisartikler m.m., d.v.s. ikke kun for besøgende, men også for andre organisationer (IGO's og NOG's) tilknyttet HURIDOCS-samarbejdet.

I 1987 startede IWGIA på provisorisk basis en PR- og presstjeneste med henblik på en PR-kampagne for IWGIA i forbindelse med dets 20 års jubilæum i 1988. Det har foreløbig resulteret i pressekontakt med op mod 100 inden- og udenlandske redaktioner, regelmæssig udsendelse af pressemateriale på dansk, engelsk og spansk, større avisartikler, interviews, medvirken ved udarbejdelse af regelmæssige radioudsendelser, og planlægning af udstillinger i København og Stockholm om organisationens aktiviteter. I promoveringen af IWGIA indgår også udarbejdelsen af en hårdt tiltrængt folder om hvad IWGIA står for.

IWGIA har i 1987 modtaget midler til driften fra menneskerettighedssektionerne ved de danske, norske, finske og svenske udenrigsministerier, samt fra Tipsmidlerne. Finansiering af projekter og møder/rejser blev modtaget af NORAD (Norwegian Agency of Development), UNESCO, Folkekirkens Nødhjælp, Diakonia, Lutherhjælpen, Norsk Flygtningehjælp og de danske og norske udenrigsministerier.

De juridiske og økonomiske ansvarlige for IWGIA er en international bestyrelse af anerkendte forskere oprettet i 1980, der mødes halvårligt for i fællesskab med det internationale sekretariat at diskutere og læg-

ge rammerne for arbejdet. Det internationale sekretariat sørger for den daglige drift af organisationen, dokumentationsvirksomheden og kontakterne på det globale niveau.

Der eksisterer ligeledes tre lokalgrupper i Skandinavien og en nyoprettet lokalgruppe i Schweiz, som arbejder med at fremme de indfødte folks sag på et nationalt plan. Lokalgrupperne er placeret i København, Oslo og Zürich. Lokalgrupperne er frivillige og ulønnede. Medlemmerne består primært af studerende fra samfundsvidenskaberne.

IWGIA dækker mange arbejdsområder, og organisationen reflekterer mangfoldigheden af strategier og kulturer indenfor de indfødte folks verden. Arbejdet i 1987 har bl.a. afspejlet sig i nedenstående:

Dokumentation og forskning:

Dokumentation og forskning foregår dels ved organisationens hovedsæde i København og dels rundt om i verden ved hjælp af et netværk af kontakter. Herved dækkes alle aspekter inden for forskningen omkring indfødte folk. IWGIA's primære formål er med videnskabelig baggrund at dokumentere forholdene for de indfødte folk, hvilket som konsekvens giver, at det er på dette område, at hovedparten af arbejdsindsatsen og økonomien ligger. IWGIA udgiver således fortløbende fire publikationsserier: A) De engelsksprogede Documents og Newsletters, og B) De spansksprogede Documentos og Boletines. Selv om overlapninger kan finde sted mellem publikationerne på de to sprog, så er de dog uafhængige af hinanden. De spanske publikationer er således primært for distribution i Syd- og Centralamerika.

Documents/Documentos omhandler enten en enkelt region, et folkeslag eller et tema, og er omfattende baggrundsanalyser.

Newsletters/Boletines indeholder kortere artikler fra alle verdens regioner med de seneste nyheder og udvikling i sager; kortere og sammenlignende analyser af diverse temaer; negative og positive resultater af projekter; forhandlingsresultater etc. I 1987 udgav IWGIA 3 Documents, 1 Documento, 4 Newsletters (heraf 1 dobbeltnummer) og 2 Boletines (dobbeltnummer).

Desuden udarbejdede IWGIA i 1987 for anden gang en årbog på engelsk – IWGIA Yearbook 1987. Disse årbøger belyser årets vigtige begivenheder indenfor den 4. verden samt afsnit om internationale rettigheder og vigtige emner, der berører indfødte folk. Den indeholder også en oversigt over IWGIA's arbejde i det forløbne år. IWGIA's første årbog (1986) blev meget positivt modtaget af den skandinaviske presse og institutioner indenfor socialforskning. IWGIA Yearbook udgives nu fast hvert år.

Foruden forskningen i sager og områder, der ikke specifikt er rettet mod publicering, fortsatte IWGIA også i 1987 flere af forskningsprogrammerne fra 1986.

Disse bliver udført af IWGIA's dokumentations- og forskningsmedarbejdere i samarbejde med kontakter gennem organisationens internationale netværk.

1. Indigenous Women's Programme

Kaster lys over vilkårene for indfødte kvinder. En stor del af 1987 er blevet brugt til at fortsætte arbejdet på dokumentet om indfødte kvinders forhold. En medarbejder hos IWGIA færdiggjorde forskningsarbejdet i maj 1987 og fortsatte derefter med indsamling af artikler med henblik på udgivelsen af dokumentet i 1988. Af bidragsydere blandt mange indfødte kvinder til kvindeprojektet bør især nævnes Domitila Chungara fra Bolivia, Jean McLiing fra Filippinerne og Mililani Trask fra Hawaii.

2. Indigenous Peoples and the Environment

Beskæftiger sig med de indfødte folks forhold til miljøet, samt konsekvenserne af miljøorganisationers arbejde i områder, hvor indfødte folk traditionelt lever. Gennem møder i februar i København med både danske og andre skandinaviske miljøorganisationer, besøgt af en repræsentant fra the Environmental Defence Fund i USA og under et møde, arrangeret af Verdensbanken i London i oktober, har IWGIA udvidet kontakten og samarbejdet med miljøorganisationer. For tiden er IWGIA ved at undersøge, hvorledes den nyligt udgivne Bruntland-rapport: »Vor Fælles Fremtid« indvirker på indfødte folks vilkår, hvilket vil fremgå af IWGIA's årbog 1987.

3. Development Programme

belyser udviklingsprojektets konsekvenser for indfødte folk. Gennem 1987 har IWGIA øget sin indsats for at støtte indfødte folk på dette felt. Et særligt vigtigt arbejdsområde har været at analysere Principerklæringen om Retten til Udvikling fra 1986, da tiden nu er moden til en større debat herom. Dette emne, som i øvrigt optog en stor del af menneskerettighedskonferencen i København i november, vil være hovedtemaet i IWGIA's årbog 1987.

Projekter:

Da IWGIA først og fremmest beskæftiger sig med dokumentation, har organisationen ikke egne midler til projektvirksomhed. Men de indfødte folk som oftest også har behov på dette område, modtager IWGIA ofte projektansøgninger og søger finansieringen på vegne af disse. Ligeledes har NORAD og IWGIA i stigende grad udvidet deres samarbejde. Således er der indgået en kontraktligt konsultantsamarbejde for 1988, der betyder, at NORAD vil sende alle de projekter der vedrører indfødte folk til en foreløbig bedømmelse hos IWGIA. I 1987 lykkedes det IWGIA at skaffe finansiering til adskillige nye projekter og opfølgning af andre fra 1986:

1. Transportprojekt hos indianerne i Nordbrasilien.

2. Uddannelseshjælp til Harakmbut studerende fra Madre de Dios regionen (Peru).
 3. Støtte til Human Rights Fund for Indigenous Peoples (der bedrog til, at 30 indfødte repræsentanter kunne deltage i De Forenede Nationers Arbejdsgruppe for Indfødte Folk).
 4. Støtte til afholdelse af en international konference på Filippinerne for den indfødte Cordillera Peoples Alliance.
 5. Lægemidler til Nagaland.
 6. Afhjælpning af den alvorlige situation for Chakma flygtningene fra Chittagogn Hill Tracts (Bangladesh) i Tripura.
- Yderligere 6 projekter, som IWGIA støtter, afventer godkendelse hos de bevilgende organisationer.

Møder og rejser:

IWGIA betaler sjældent rejser og deltagelse i møder fra hovedbudgettet, men får støtte fra andre steder.

Nogle af de vigtigste i 1987 var følgende:

- 1) Besøg hos indiansk samfund med udviklingsprojekter i Nicaragua, Peru og Brasilien med længere ophold hos Yanomani – og Xavante indianerne (Brasilien) for situationsvurdering.
- 2) World Council of Indigenous Peoples' 5. samling i Lima, Peru.
- 3) Besøg hos indfødte samfund i Cordillera bjergene på Filippinerne for projektevaluering, samt deltagelse i Nuclear Free and Independent Conference i Manila.
- 4) Etnografisk Filmfestival i Tromsø, Norge, med efterfølgende rundrejse i Saamiland på invitation af Saami organisationerne i Norge, Sverige og Finland.
- 5) 5. Nordiske Konference om Menneskerettigheder i nærheden af København, arrangeret af Det danske Center for Menneskerettigheder.
- 6) Repræsentation ved indfødte folks forberedende møde forud for hovedmødet i De Forenede Nationers Arbejdsgruppe for Indfødte Folk. Ved selve hovedmødet deltog IWGIA med en 3-mands delegation.
- 7) International konference i London med repræsentanter fra Verdensbanken og visse af de lande, der modtager støtte fra Verdensbanken, såsom Indien, Indonesien og Brasilien.
- 8) Netværksmøde i Paris angående Chittagong Hill Tracts (Bangladesh).
- 9) Konference om Amazonas holdt i Wien.
- 10) Møder i Strasbourg og Oslo om deltagelsen i HURIDOCs samarbejdet.

IWGIA var inviteret til mange andre konferencer og møder, men havde ikke mulighed for at deltage i alle.

Gæster:

IWGIA får hvert år mange besøg af forskellig karakter, lige fra almen informationssøgning fra folkeskoler til journalister, udenlandske forskere og kontakter. I 1987 var de vigtigste besøgende med specifikke formål:

1) Latinamerika: a) Adrian Esquina Lisco om situationen i El Salvador. b) Donald Rojas Maroto, nyligt valgt præsident for Verdensrådet for Indfødte Folk, om sine planer for organisationen de næste 5 år og om valget af Costa Rica's præsident som modtager af årets Nobel fredspris. c) Crispulo Richards fra Panama om de indfødte folks situation i Panama, specielt Kuna folket. d) Sydamerikansk delegation bestående af ledere fra organisationen Co-ordinadora of the Amazon Basin, Evaristo Nugkuag (Peru), Eloi Licoy (Ecuador), Miguel Garcia (Bolivia) og Antolio Quirra (Colombia) om problemer for de indfødte folk i Amazon området.

2) Asien: a) Delegation fra Filippinerne bestående af Jean McLing, Cesar Taguba, Angelito Omos og Eduardo Solong om udviklingen i deres hjemland siden Corazon Aquino blev præsident. b) 2 repræsentanter fra Nagaland, der ønsker anonymitet, om de nylige drab, udført af den indiske hær, som har fundet sted i deres land.

3) Stillehavsområdet: a) Victor Kaisiepo, repræsentant for West Papua, om situationen på West Papua. b) Den indfødte australier (aboriginal) filmskaber Rikki Shields under færdiggørelsen i København af hans film om aboriginals og om hans protestkampagne mod festligholdelse af Australiens 200 års jubilæum i 1988. c) Mililani Trask, den første guvernør for den indfødte nation Hawaii, om tilblivelsen af det indfødte Hawaiis forfatning tidligere på året og om hendes arbejde som guvernør.

4) Nordlige folk: a) Borgmesteren i Thule, Inuit, og en delegation, om deres forsøg på at få kompensation for tvangsforflytningen fra deres landområder for at gøre plads til luftbasen i Thule i 1952. b) Adskillige besøg af medlemmer af Nordisk Same Råd. Samarbejdet er blevet udvidet gennem de seneste 2 år og nu afholdes regelmæssige fællesmøder.

5) Internationale relationer: 2 besøg af medlemmer af De Forenede Nationers Arbejdsgruppe for Indfødte Folk – a) Miguel Alfonso Martinez (Cuba) og b) Danilo Türk (Jugoslavien), om arbejdsgruppens fremskridt. c) Augusto Willemsen Diaz, ansat ved De Forenede Nationers afdeling for menneskerettigheder i 30 år, om hans erfaringer vedrørende den internationale udvikling omkring indfødte folks menneskerettigheder. d) En repræsentant fra ILO, om vigtige emner i forbindelse med revideringen af ILO Konvention 107 (omhandler indfødte folks rettigheder).

I forbindelse med gæstebesøgene har IWGIA arrangeret pressemøder, forelæsninger, og andre offentlige arrangementer.

Kampagner, lobbying og protester:

I adskillige tilfælde må IWGIA, udover sin dokumentationsvirksomhed, tage hurtig aktion i bestemte sager, samt udføre intensiv lobbyvirksomhed. Dette sker ofte i samarbejde med andre internationale organisa-

tioner. Blandt de mange kampagner og protester, som IWGIA har beskæftiget sig med i 1987 kan specielt de følgende nævnes, da de er blevet fulgt med særlig opmærksomhed – selv om de langt fra dækker hele spektret af aktiviteter:

1. Flygtninge fra Chittagong Hill Tracts

35.000 indfødte flygtninge fra Bangladesh lever i flygtningelejre i Tripura i Indien under katastrofale forhold, for manges vedkommende med fare for at blive tilbagesendt af de indiske myndigheder til en usikker skæbne i Bangladesh. IWGIA har protesteret over for den indiske regering og indtrængende anmodet dem om ikke at tilbagesende flygtninge. IWGIA har som medlem af Chittagong Hill Tracts netværk, som nu også breder sig til de amerikanske kontinenter og Asien, udsendt righoldigt materiale til kontakter i Europa.

2. Transmigration Projekt i Indonesien

I 1987 var IWGIA medunderskriver på en detaljeret protest mod Verdensbanken om transmigrationens virkning, og lobbyede herom i Folketinget. IWGIA's indlæg i forbindelse med udarbejdelsen af protesten mod Verdensbanken medvirkede til, at adskillige økologiske organisationer gjorde de indfødte folks situation til den mest tungtvejende del af problemerne omkring flygtningen. IWGIA diskuterede problemet direkte med en repræsentant for den indonesiske regering og ved et møde med Verdensbanken i London.

3. Overgreb i Peru

Det lykkedes IWGIA sammen med peruanske bonde- og indianerorganisationer at få regeringen til at fjerne en paragraf i den nye landbrugslov for højllandet, der ville have betydet tvangsopkøb af »ubrugte« landområder, der opdyrkes og bruges af indianerne. IWGIA udtrykte offentligt sin afsky og fordømmelse over mordet på en ung Amarakaeri indianer, der blev skudt ned med koldt blod af en nybygger på indianerlandsbyens jorder.

4. Sterilisationsforsøg i Guatemala

Løbende rapporter i 1987 om eksperimenter med sterilisation af indfødte indianske kvinder i Guatemala er blevet fulgt op af IWGIA.

5. Yanomami projektet (i Brasilien) i fare

I oktober forlød det, at arbejderne i det område, der skulle blive Yanomami National Park, er blevet smidt ud. Ikke alene har det alvorligt skadet det sundhedsprojekt, som IWGIA støtter, men også FUNAI (indenrigsministeriets afdeling for indianske anliggender) har ikke vist sig i stand til at sikre indianernes landområder mod guldsøgeres indtrængning, hvilket udsætter Yanomami indianerne for stor fare. IWGIA protesterede i november over disse forhold.

6. Turisme i Yanomami territoriet (i Venezuela)

I sommerperioden var IWGIA med i en kampagne mod et dansk rejsebureaus tur til den venezolanske del af Yanomami territoriet, der ville have betydet en alvorlig trussel mod indianernes helbred og kultur. Efter indlæg i dagspressen og nogen diskussion blev turen stoppet.

7. Massedrab af Emberà indianerne i Colombia

Uoverensstemmelser over guldminderettigheder førte i august til en konflikt, som resulterede i, at mere end 40 landsbyboere blev dræbt af politiet og kolonister. IWGIA sendte en meget skarp protest om disse drab til Colombias præsident.

8. Miljøsager

I begyndelsen af året mødtes IWGIA med andre NGO organisationer for at diskutere de forskelle, der måtte være, når miljøet betragtes ud fra henholdsvis en økologisk synsvinkel og en synsvinkel set med indfødte folks øjne. Resultatet blev en samarbejdsaftale, som har ført til koordinerede protesttilkendegivelser, især over for Verdensbanken.

Lokalgrupper:

Grupperne i København, Oslo, Göteborg og Zürich arbejder på nationalt plan med oplysningsvirksomhed. I 1987 har disse grupper bl.a. haft kontakt med skoler, holdt foredrag, vist videofilm og lysbilledserier, lavet et voksende antal radioprogrammer, arrangeret udstillinger og seminarer, samt taget sig af besøgende til de respektive lande.

Publikationer:

IWGIA Document 58: IWGIA: Self Determination and Indigenous Peoples. Saami Rights and Northern Perspectives (176 sider).

IWGIA Document 59: Carmen Junqueira & Betty Mindlin: The Aripuana Park and the Polonoeste Programme (104 sider).

IWGIA Document 60: Roberto Lizarralde, Stephen Beckermann & Peter Elsass: Indigenous survival among the Bari and Arhuaco: Strategies and perspective (80 sider).

IWGIA Documento 6: Carmen Junqueira & Betty Mindlin: El Parque Indigena Aripuana y el Programa Polonoeste (124 sider).

IWGIA Newsletter 49: 15 artikler (122 sider).

IWGIA Newsletter 50: 19 artikler (144 sider).

IWGIA Newsletter 51/52: 25 artikler (119 sider).

IWGIA Boletín vol. 6, Nos. ½ (eg. ¾): 19 artikler (176 sider).

Andrew Gray: The Amerindians of South America, i tidsskriftet Minority Rights Group, Report 15, London 1987.

Peter Boisen

8. Centralinstitut for nordisk Asienforskning

Formål:

I følge sine statutter har Centralinstitut for nordisk Asienforskning (CINA) til opgave at fremme og styrke studiet af Asiens kulturer og samfundsforhold i de nordiske lande. Institutet skal indenfor sit virksomhedsområde befordre kontakt og samarbejde mellem forskere og forskningsinstitutioner i Norden. Institutet skal især forsøge at samordne asienforskning og uddannelse af asienforskere ved universiteterne og de høje læreanstalter i de nordiske lande, fremme informations- og dokumentationsvirksomheden samt sørge for tilvejebringelse af de nødvendige hjælpemidler til asienforskning og uddannelse af asienforskere. For at opfylde disse mål kan instituttet tage initiativ til og medvirke i nordiske forskningsprojekter, konferencer og kurser, ligesom instituttet gennem egen forskning, indbydelse af gæsteforskere og gæsteforelæsere, uddelelse af stipendier og på anden vis skal stimulere interessen i de nordiske lande for studiet af Asien og formidle de generelle kundskaber om denne verdensdel.

Organisation:

Instituttet ledes af en styrelse bestående af to medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt to repræsentanter for instituttets personale. Island kan på begæring repræsenteres i styrelsen med et medlem. De nationale medlemmer i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd.

Nordisk Ministerråd besluttede i 1986 på grundlag af evalueringskomiteens rapport om CINA 1985, at lade instituttet omorganisere. Ministerrådet besluttede at oprette en organisationskomité for CINA, hvis fire nationale medlemmer blev udnævnt i slutningen af 1986 som interimstyrelse for instituttet. Gennem året 1987 har instituttet været ledet af interimstyrelsen. En ny styrelse bestående af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande og to repræsentanter for CINA's personale forventes udnævnt i begyndelsen af 1988.

Til at varetage ledelsen af instituttet indkaldte Nordisk Ministerråd docent Bo Utas, Sverige, til at fungere som interimforstander i perioden 1.1-30.6.1987, hvorefter interimledelsen blev overtaget af Ph. D. Kauko Laitinen, Finland.

Forskningspersonale:

Forskningsledere: Poul Mohr, cand.jur., Danmark; ansvarsområde: Kina og Sydøstasien, specielt med henblik på love og lovstiftning; Karl Reinhold Hællquist, fil.lic., Sverige; ansvarsområde: Sydøstasien. Han har specielt udarbejdet undervisningsmateriale for skolelærere; varetager CINA's publikationsvirksomhed; Per Sørensen, mag.art., Danmark; ansvarsområde: Sydøstasien; Marina Thorborg, fil.dr., Sverige;

ansvarsområde: Kina, specielt økonomisk historie og kvindeforskning.

Forskningsassistent: (vikar) Knut S. Vikør, cand.philol., Norge; ansvarsområde: Vestasien.

TAP:

Overassistent Anne Schlanbusch, mag.art., Danmark. Sekretær: Overassistent Leena Höskuldsson, fil.mag., Finland. Sekretær, varetager informations- og stipendiesager; assistent Erik Skaaning, stud.mag., Danmark. Biblioteksassistent, sekretær; assistent Lois Egerod, Ph.D., Danmark (USA). Sekretær, redaktion, korrekturlæsning og sproggranskning af CINA's publikationer; assistent Helle Søderberg Hansen, exam.art., Danmark. Bøgerholder og sekretær; Kirsten Gottfredsen Minami, stud.mag., Danmark. Biblioteksassistent. Temporær medarbejder; Roger Grea-trex, fil.kand., Sverige. Halvtidsassistent/datakonsulent.

Endvidere findes der bibliotekspersonale udstationeret af Det kongelige Bibliotek til at varetage CINA's bibliotek: bibliotekar Hanne Balslev (t.o.m. 15.11.1987, derefter forskningsbibliotekar Charlotte Rohde) og biblioteksassistent Ib Norel.

Virksomhed:

1. Dokumentation/Bibliotek

Biblioteket har påbegyndt det forberedende arbejde til den i 1988 planlagte overgang til edb, herunder er forskellige muligheder for retrospektiv inddatering af katalogen blevet undersøgt.

I begyndelsen af året publiceredes »Subject Catalog of the Library – Third Supplement«, compiled by Hanne Balslev. Tredje supplement dækker bibliotekets accession 1981-84. Det er blevet udsendt til relevante biblioteker og institutioner i Norden.

2. Informationsvirksomhed

Informationsvirksomheden, herunder de vejledende og rådgivende funktioner, der påhviler det videnskabelige personale og/eller bibliotekspersonalet, har fortsat mærket en voksende efterspørgsel.

Mange studenter og forskere har besøgt eller i korte perioder opholdt sig ved CINA, dels med henblik på studier i biblioteket, dels med henblik på vejledning fra instituttets videnskabelige medarbejdere.

Endvidere er der givet vejledning med hensyn til kildemateriale og litteratursøgning. Institutets medarbejdere har ligeledes udarbejdet forslag til forelæsnings- og litteratur til arrangører af kurser. Information om asiatiske emner og om CINA's virksomhed er blevet givet i massemedierne og til besøgende repræsentanter fra universiteter, institutter og myndigheder.

3. Publikationsvirksomhed

I den videnskabelige serie Monograph Series er to titler blevet publiceret, heraf er genoptrykt (No. 55, Elisabeth Eide, »China's Ibsen«, resp. Nr. 47, Christine Dobbin, Islamic Revivalism in a changing Peasant Economy, Central Sumatra, 1784-1847).

Informationsbladet »CINA-NYTT« er udkommet med tre numre, 6-8. »Annual Newsletter« No. 20 er udkommet.

Subject Catalog of the Library er kompletteret i løbet af året med et »Third Supplement«.

4. Stipendievirksomhed

Der blev uddelt 23 rejsestipendier til studieophold i Asien og 23 kontakstipendier til kortere studieophold ved CINA og/eller andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af dkk. 296.000.

5. CINA'S asiatiske gæsteforskerprogram

I efteråret 1987 foretog professor Gong Weixin fra Department of World Economy ved Shanghai University of Finance and Economics og professor Montri Umavijani fra Faculty of Humanities ved Kasetsart University, Bangkok, forelæsningsturneer i de nordiske lande.

Kauko Laitinen

9. Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik/ Nordita

Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik (Nordita) er et fællesnordisk institut, der finansieres af Nordisk Ministerråd. Instituttet får stillet lokaler til rådighed på Niels Bohr Institutet. Der er et nært samarbejde mellem forskere på de to institutter.

Formål:

Nordita blev oprettet i 1957. Det har til formål at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomfysik. Instituttet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved samarbejde mellem de nordiske institutioner inden for området, f.eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at anordne eller yde bidrag til symposier m.m. Instituttet modtager stipendiat fra de nordiske lande (i reglen for to-års perioder) og udenlandske gæsteforskere.

Organisation:

Nordita ledes af en styrelse bestående af indtil 3 medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræ-

sentanter for Norditas personale. Desuden er Norditas direktør født medlem af styrelsen.

De nationale repræsentanter i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd efter forslag af vedkommende forskningsråd eller tilsvarende organ i respektive land. For hvert land udnævnes en suppleant i styrelsen.

Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af direktøren og en af personalerepræsentanterne samt et medlem fra hvert land, herudover styrelsens formand, som tillige er formand for udvalget.

Norditas professorer danner et professorkollegium, der virker som rådgivende organ i videnskabelige spørgsmål. Direktøren er formand for kollegiet.

Alle ansatte ved Nordita, herunder forskningsstipendiaterne, danner et rådgivende institutkollegium.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier, der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen.

Fagudvalg nedsættes af styrelsen. Udvalgene består af mindst et medlem fra de nordiske lande samt mindst et medlem af Norditas professorkollegium. Fagudvalgene virker som rådgivende organ for styrelsen.

Stab:

VIP:

Direktør: Allan R. Mackintosh.

Administrationschef: Nils Robert Nilsson.

Professorer: John Hertz, Alan Luther, Ben Mottelson, Christopher Pethick, Paolo Di Vecchia.

Adjungerede professorer: Jens Nørskov til 30.6.1987, G. E. Brown, Stony Brook.

Assisterende professorer: Mogens Høgh Jensen, Bernard Jones, Roland Svensson, Andreas Wirzba.

Langtidsgæster: Bulbul Chakraborty, L. M. Falicov, Andrew J. Jackson, Hans Skriver, E. Ormand, N. Nakayama, S.-K. Yang.

Stipendiater: L. Appel, M. Arberman, T. Bengtsson, G. Björnsson, K. J. Donner, M. Flensburg, J. Grundberg, P. A. Hansen, P. Hedegård, H. Heiselberg, J. R. Honkonen, T. Jonsson, U. G. Jørgensen, H. Knutson, S. Larsson, M. L. Laursen, T. K. Lönnroth, R. Madsen, E. J. O. Nykänen, M. Nylén, S. Sannan, M. Springborg, G. I. Thorbergsson, A. K. Tollstén, E. Vuorio, M. Ögren.

TAP:

Helle Kiilerich, Ellen Pedersen, Inger Wadil, Birthe Thorup, Hanne Bergen, Lisbeth Nordly, Inge Søndergård.

Forskningsvirksomhed m.v.

Institutts virksomhed omfatter elementarpartikelfysik, kernefysik, astrofysik og faststoffysik. Inden for

astrofysik er de vigtigste forskningsområder kosmologi og galaktisk fysik.

Programmet for faststoffysik omfatter blandt andet komplekse og uordnede systemer, kvantevæsker og beskrivelsen af elektroner på overflader. De grundlæggende problemer, som studeres ved Nordita inden for disse områder, har ofte interesse også for anvendt forskning.

Kernekernefysik oplever i disse år en udvidelse af sine grænser. Traditionelle problemer inden for kernestruktur belyses gennem nye eksperimentelle indfaldsvinkler. Fænomener, der har at gøre med nye faser, studeres med projektiler med høj energi. Disse områder bliver alle aktive udforsket ved Nordita i samarbejde med eksperimentelle grupper i de nordiske lande.

Norditas forskning inden for partikelfysik har først og fremmest at gøre med strenge-teori, som ser ud til at udgøre den mest lovende vej mod yderligere fremskridt.

Virksomheden i 1987 har stor set fulgt planerne. I løbet af året besøgte et stort antal fysikere Nordita og adskillige aflagde også besøg ved andre nordiske institutioner. Af langtidsgæster opholdt 6 sig i København og 9 i de nordiske lande. Desuden foregik som altid en regelmæssig udveksling af forskere mellem Nordita og medlemslandene.

Ved udgangen af 1987 var der 15 stipendiater fra alle de 5 nordiske lande ved Nordita, hvor de fortsatte deres uddannelse i teoretisk fysik.

Der blev afholdt 2 symposier ved Nordita, og Nordita ydede støtte til yderligere 9 symposier i de nordiske lande.

I 1987 blev der, bl.a. på basis af en rapport om Norditas EDB-behov af D. Bailey udarbejdet for Nordisk Ministerråd, taget beslutning om investering i EDB-udstyr i form af en grafikstation, og kompletterende udstyr for at muliggøre en mere effektiv udnyttelse af den VAX datamaskine på Niels Bohr Institutet som Nordita har adgang til.

Nordita har i 1987 haft 30-års jubilæum. En detaljeret beskrivelse af Norditas aktiviteter i 1987 vil kunne findes i årsrapport og virksomhedsberetning.

Nils Robert Nilsson

10. Ordbog over det norrøne prosasprog

Den arnamagnæanske kommissions ordbog

Historie:

I 1937 blev det af Den arnamagnæanske kommission (se tidligere) besluttet at påbegynde arbejdet på en ordbog over det norrøne prosasprog. Begrænsningen til prosasproget motiveredes med, at en ordbog over

det poetiske ordforråd nylig var udkommet (1931). Ordbogen var i øvrigt oprindelig planlagt som et supplement til Johan Fritzners ordbog (1886-96). Det viste sig imidlertid snart både af videnskabelige og praktiske grunde mere formålstjenligt at udarbejde en selvstændig ordbog, som under ét behandlede alle belæg på sproglige foreteelser uden hensyntagen til, om de var registreret i ældre ordbogsværker eller ej.

Ordbogen skulle have til huse i København, hvor størstedelen af de håndskrifter, som skulle få betydning for ordbogsarbejdet, opbevarede i Den arnamagnæanske samling og på Det kongelige Bibliotek. I 1939 kom arbejdet så småt i gang, og det første arbejdssted blev Universitetsbiblioteket i Fiolstræde, hvor de arnamagnæanske håndskrifter opbevarede. I 1957 flyttede ordbogen sammen med det nyoprettede Arnamagnæanske institut (se tidligere) til Proviantgården på Christians Brygge, og i 1976 flyttede ordbog og universitetsinstitut til Københavns Universitet på Amager, Njalsgade 76, hvor vi nu kan arbejde tæt sammen under gunstige betingelser; den faglige kontakt med instituttets medarbejdere og gæster er af stor betydning for ordbogsarbejdet i redaktionsfasen, og vigtig er stadigvæk den nemme adgang til instituttets enestående bibliotek og samling af håndskrifter/håndskriftfotografier.

Stab:

VIP: Antal årsværk: 4,5.

Redaktører: Helle Degnbol, Bent Chr. Jacobsen (ordbogsleder juli 1986-juni 1988, jvf. ndf.), Eva Rode, Kirsten Wolf.

Engelsksproget redaktør: Christopher Sanders.

TAP: Antal årsværk: 0,8.

Assistent: John Tietze.

Studentermød hjælp (45 t ugtl.): Guðvarður Már Gunnlaugsson, Guðrún Magnúsdóttir, Jette Knudsen, Sigríður Stefánsdóttir, Veturlíði Óskarsson.

Ordbogen:

Ordbog over det norrøne prosasprog skal registrere og beskrive ordforrådet i det norsk-islandske middelalderlige sprog, som det foreligger i håndskrifter fra ældste tid, dvs. ca. 1150. Grænsen nedad i tiden er for de islandske teksters vedkommende sat til 1540, da den ældste bevarede trykte islandske bog udkom. For de norske teksters vedkommende er grænsen sat til ca. 1370 med den begrundelse, at der omkring det tidspunkt skete så store forandringer i det norske sprog, at norsk og islandsk herefter kun med vanskelighed kan betragtes under ét. Ordbog over det norrøne prosasprog i København knytter således an til det videnskabelige ordbogsprojekt i Reykjavík, Orðabók Háskólans, som leksikograferer det islandske sprog fra 1540 til vor tid, og til ordregistranten ved Norsk Leksikografisk Institutt, Avdeling for gammelnorsk og mel-

lommorsk, hvis opgave det er at tilvejebringe et fuldstændigt ordarkiv indtil ca. 1550. Middelalderlige tekster, som kun er bevaret i sene afskrifter, behandles af ordbogen på lige fod med de bevarede middelalderlige værker.

Excerpteringen er med enkelte undtagelser selektiv. Den er for størstedelen af materialets vedkommende sket efter trykte udgaver, men hvor der enten ikke har foreligget nogen udgave, eller hvor den eksisterende har været utilstrækkelig, har ordbogen excerpteret direkte fra håndskrifterne. Ved indsamlingen har ordbogen bestræbt sig på at få ordstof fra forskellige tider og forskellige genrer repræsenteret, især har en tættere udnyttelse af mindre klassiske genrer og tekster resulteret i, at denne ordbog kan fremvise et større og mere broget ordforråd end tidligere norrøne ordbogsværker. Fremmedord i norrøn kontekst hører med til materialet, navnestof derimod ikke. Den i Norge og Island oversatte litteratur nyder særlig opmærksomhed, og udenlandske paralleller er inddraget til belysning af det norrøne ordforråd.

Indsamlingen af materiale er i princippet færdig; der foretages dog fortløbende opdateringer. Samlingen består af ca. en million håndskrevne sedler.

I de alfabetisk ordnede ordbogsartikler vises ordenes formvariation, morfologi og syntaktiske brug, men størst vægt lægges der på den semantiske beskrivelse. Ordforklaringer gives på både dansk og engelsk og ledsages af et fyldigt citatmateriale med nøjagtige, daterbare henvisninger til kilden.

Ordbogen skal udkomme i 12 bind. Det første, der skønnes at blive på 3-400 sider, vil indeholde indledning og følgende registre: 1. Register over signaturer for benyttede udgaver/håndskrifter, 2. Register over benyttede pergamenthåndskrifers dateringer, 3. Forkortelsesliste, 4. Bibliografi.

De øvrige 11 bind, hvert på 5-600 sider, skal bringe ordbogsartikler.

I 1983 udkom: Ordbog over det norrøne prosasprog. Udgivet af Den arnamagnæanske Kommission: Prøvehæfte/A Dictionary of Old Norse Prose, Published by The Arnarnaganean Commission: Prospectus. København.

Organisation:

Ordbogen ledes af ordbogsrådet, hvis medlemmer er samtlige fastansatte medarbejdere. Ordbogens repræsentant udattil, ordbogslederen, vælges blandt de heltidsansatte redaktører for to år ad gangen; hvervet går på omgang efter en rækkefølge fastlagt ved lodtrækning.

Virksomhed i 1987:

Der arbejdes på såvel registre som ordbogsartikler med henblik på ordbogens to første bind. Den grafiske udformning styres elektronisk af medarbejderne. Alle

registre lægges i database. Registerbindet skal udkomme i 1988.

I øvrigt henvises til The Arnarnaganean Institute & Dictionary: Bulletin.

Redaktionen

11. Pali Ordbogen

På det gammelindiske sprog pali – et indoeuropæisk sprog nært beslægtet med sanskrit – er overleveret en meget omfattende og righoldig litteratur. Den består i hovedsagen af kanoniske tekster (Trekurven) med tilhørende kommentarer og udgør vor vigtigste kilde til kundskab om den ældste og – på grund af overleveringens fuldstændighed og autenticitet – vel nok mest betydningsfulde af den buddhistiske verdensreligions skoler, Theravāda, efter sin geografiske spredning undertiden også benævnt den »sydlige« buddhisme.

Inden for udforskningen af den ældre buddhismes sprog og litteratur har de danske filologer Rasmus Rask, Michael V. Fausbøll, Carl V. Trenckner, Dines Andersen og Hans Hendriksen leveret leksikografiske, grammatiske og tekstkritiske bidrag m.v., der blandt fagfolk anses for både grundlæggende og mønstergyldige.

A Critical Pāli Dictionary, der for tiden har til huse i Købmagergade 52, 3., er et stort anlagt ordbogsprojekt, der bygger på omfattende forarbejder foretaget af Trenckner (1824-1891) og siden videreført og udbygget af Andersen (1861-1940) i samarbejde med svenskeren Helmer Smith (1882-1956). I tidens løb er flere andre materialer (palitekster, konkordanser, seddeludskrifter m.v.) indgået i samlingerne i København, der dermed tjener som ordbogens hovedkontor.

Det er ordbogens opgave at give en grundig og kritisk beskrivelse af ordforrådet som det forefindes i de i Europa og Asien publicerede palitekster. Hver af ordbogens artikler søger på grundlag af omhyggeligt udvalgte eksempler og med nøjagtige stedhenvisninger at registrere og finde de behandlede ords betydning (eller betydninger), betydnings-nuancer og -udvikling. Formålet hermed er ikke blot at skabe et arbejdsinstrument til brug for paliforskningen, men tillige et redskab af stor indirekte betydning for studiet af andre buddhistiske skoler, samt for indologien og den indiske sprogvidenskab i almindelighed.

Adskillige har gjort den erfaring, at ordbogen er af afgørende betydning for forståelsen af buddhismen, de fleste er bekendt med at buddhismen har været den vigtigste kulturskabende faktor i store dele af Asien, og enhver vil forstå den praktiske betydning af at vide god besked om forholdene på den del af kloden i vore dage. Om den almene, om end indirekte, værdi af et

tilsyneladende så eksotisk foretagende som »København-ordbogen« er der således næppe grund til at nære tvivl.

Ordbogens første bind, der udkom hæftevis i årene 1924-48, omfatter ord begyndende med A. Ikke mindst i mangel af dansk arbejdskraft lå foretagendet herefter stille nogle år før udgivelsen af andet bind kunne tage sin begyndelse med første hæfte i 1960 – nu og siden og til forskel fra før, med en lang og vekslende række udenlandske navne blandt bidragsyderne. Også chefredaktørerne måtte hentes udenlands: siden 1968 stod professor Alsdorf, (Hamburg), med det videnskabelige ansvar, og efter hans død i 1978 gik det videre til K. R. Norman, (Cambridge). Begge redaktører har fra dansk side haft en højt værdsat hjælp i fru Else Paulys udmærkede indsats indtil denne i 1984 blev afløst af Chr. Lindtner, der fortsat er ordbogens danske redaktør og administrator (sammen med Det kongelige danske Videnskabernes Selskabs ordbogs-kommission, hvoraf han også er medlem). Som videnskabelig medarbejder blev i 1986 ansat Ole Holten-Pind.

Andet binds fjortende hæfte var færdigt i slutningen af 1987, og det betyder at ordbogen nu nærmer sig afslutningen af vokalbinderne. Man regner her med 1990 som skæringsår.

A Critical Pali Dictionary's fremtidsudsigter har i årenes løb givet de involverede parter anledning til en del hovedbrud og bekymring. Fra dansk side har Carlsbergfondet og Statens humanistiske Forskningsråd til-
sagt støtte til vokalbinderens afslutning, altså endnu et par år. Uden disse organers mangeårige trofaste støtte var ordbogen ikke nået så vidt, som den trods alt er. På den anden side er der fra alle kanter et enstemmeigt ønske om, at vi fortsætter arbejdet med de følgende bind (ca. otte konsonantbind). Disse omstændigheder har naturligt medført, at ordbogens ledelse ser det som sin opgave at sondere mulighederne for udenlandsk støtte fremover, d.v.s. efter skæringsåret 1990. Der er

behov forsåvel videnskabelig som økonomisk støtte for at projektet kan fortsætte. Hvis man fra dansk side virkelig er indstillet på at sige fra, vil det sikkert være muligt at videreføre ordbogsarbejdet uden for landets grænser med udenlandske midler. Det er en tænkelig løsning, men alligevel noget af en falliterklæring. Hvad den danske ordbogskommission derfor sigter mod, er at opretholde kontoret i København med en hel eller halv videnskabelig medarbejder bistået af en medhjælp på deltid. Denne tanke finder glædeligvis loyal opbakning hos ordbogens udenlandske medarbejdere.

For tiden arbejdes på andet binds femtende hæfte, som forventes at udkomme i 1988.

I årets løb har ordbogens kontor traditionen tro modtaget besøg af chefredaktøren, K. R. Norman, fra Cambridge (august) samt C. Caillet og N. Balbir, begge Paris. På den danske side arbejder Pali-ordbogen med et årligt budget på omkring kr. 200.000. Midlerne hidrører ligeligt fra Carlsbergfondet og Statens humanistiske Forskningsråd og anvendes til aflønning af en videnskabelig medarbejder på hel tid, bistået af en sekretær på deltid, og til dækning af omkostninger i f.m. trykning og kontorhold.

For trykningen svarer Bianco Luno, for udgivelsen står Det kongelige danske Videnskabernes Selskab og for salget selskabets agent Ejnar Munksgaard A/S, København.

Fra tysk side yder Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Mainz, sit bidrag ved opretholdelsen af et veludstyret ordbogskontor besat på fuld tid med Friedgard Lottemoser.

I Calcutta har den indiske regering med regeringens støtte for år tilbage oprettet et ordbogskontor. Under ledelse af Dr. H. Chatterjee er vore indiske kolleger for tiden i gang med at forberede artikler til offentliggørelse i det første af de påtænkte konsonantbind.

Chr. Lindtner